

บทที่ ๔

การเชื่อมโยงความในปริจเจตสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.

ในบทที่ ๓ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบและกลวิธีการเล่าเรื่อง อันแสดงให้เห็นได้ว่า สารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะตามที่ Longacre จำแนกว่าเป็นปริจเจตเรื่องเล่า คือผู้เขียนจะเขียน เล่าเรื่องการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ และแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปตามลำดับ เวลา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเสมือนได้ร่วมเดินทางไปกับผู้เขียน หรืออาจใช้สารคดีนี้เป็นคู่มือในการ เดินทางได้ การที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่ายนั้น นอกจากการลำดับเนื้อเรื่องไปตามเวลา ที่เกิดเหตุการณ์แล้ว ผู้วิจัยพบว่าสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ยังมีการ เชื่อมโยงเนื้อหาด้วยกลไกทางภาษาหลายลักษณะที่ทำให้เนื้อหาในสารคดีท่องเที่ยวมีความเป็น เอกภาพ ดังที่ Halliday and Hasan (1976) ได้กล่าวว่า

The concept of cohesion is a semantic one ; refers to relations of meaning that exist within the text, and that define it as a text..

ดังจะเห็นได้ว่า เอกภาพในปริจเจตนั้นสามารถแสดงได้ด้วยกลไกการเชื่อมโยงความ ผู้ วิจัยจึงจะศึกษากลไกการเชื่อมโยงความดังกล่าว ๓ ประเภทคือ การเชื่อมโยงความโดยการอ้าง ถึง (reference) การเชื่อมโยงความโดยการใช้คำเชื่อม(conjunction) และการเชื่อมโยงความโดย ใช้คำศัพท์ (Lexical cohesion) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑ การเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึง (reference)

Halliday & Hasan (1976) กล่าวว่า การอ้างถึง (reference) คือ การที่รูป ภาษาหนึ่งไม่มีอิสระในตัวเอง และการตีความของรูปภาษานั้น ๆ ต้องอาศัยหรืออ้างถึงความ หมายของรูปภาษาอื่น ในข้อความเดียวกัน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปคำ หรือวลีก็ได้ ความสัมพันธ์ดัง กล่าวนับว่าเป็นความสัมพันธ์ทางความหมาย จากการศึกษาในสารคดีท่องเที่ยว สามารถจำแนก การเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึงออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๔.๑.๑ การเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงด้วยคำสรรพนาม (personal reference) คือ การใช้บุรุษสรรพนาม และนามที่ใช้เป็นสรรพนาม อ้างถึงบุคคล หรือสิ่งของที่กล่าวถึงไปแล้ว หรือที่กำลังจะกล่าวถึงในบริบท โดยรูปภาษาที่ใช้ในการอ้างถึงนี้สามารถตีความว่า หมายถึงสิ่ง

เดียวกันกับรูปภาพที่ดูข้างถึง จากการศึกษา พบบุรุษสรรพนาม และนามที่ใช้เป็นสรรพนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๔.๑.๑.๑ บุรุษสรรพนาม (Personal Pronouns)

คือสรรพนามที่ใช้อ้างถึงชื่อผู้พูด ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่พูดถึง จากการศึกษา พบการอ้างถึงด้วยบุรุษสรรพนาม ๓ ชนิด คือ

๔.๑.๑.๑.๑ สรรพนามบุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ได้แก่ ฉัน ผม

สรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์ ได้แก่ พวกเรา เรา

๔.๑.๑.๑.๒ สรรพนามบุรุษที่ ๒ เอกพจน์ ได้แก่ เธอ คุณ ท่าน

๔.๑.๑.๑.๓ สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ได้แก่ เขา เธอ ท่าน มัน แก

สรรพนามบุรุษที่ ๓ พหูพจน์ ได้แก่ พวกเขา พวกเขา

๔.๑.๑.๑.๑ สรรพนามบุรุษที่ ๑ เป็นการใช้อำนาจสรรพนามเพื่อแทนตัวผู้พูด หรือผู้เขียน โดยที่ผู้พูดหรือผู้เขียนจะใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ แทนตนเอง จากตัวอย่างพบว่า สามารถแบ่งสรรพนามบุรุษที่ ๑ ได้ตามเพศของผู้เขียน ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เช้าวันหนึ่งในเดือนมกราคมปีที่แล้ว ฉัน ขึ้นมาเขาใหญ่เป็นครั้งแรกเพื่อมาดูนก ตื่นเข้ามากรีบไปยังจุดที่คาดว่าจะเห็นนกได้มากที่สุดขณะยกกล้องสองตาขึ้นโลกทั้งโลกของฉันอยู่ในนั้น ด้วยกำลังขยายของกล้อง ไม่มีสิ่งใด ๆ อยู่ในสายตาของฉันอีกนอกจากนกขุนแผนหัวแดงที่เกาะอยู่บนกิ่งไม้เบื้องหน้า

(เขาใหญ่ : ธ.ค. ๕๑)

จากตัวอย่าง "ฉัน" เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ที่ผู้เขียนใช้อ้างถึงตนเองขณะเล่าเรื่อง ซึ่งคำสรรพนามดังกล่าว โดยทั่ว ๆ ไปจะใช้แทนตัวผู้พูดได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง แต่จากการศึกษาพบว่า คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ "ฉัน" จะใช้กับผู้เขียนที่เป็นเพศหญิง

ตัวอย่าง

นอกจากพิธีมานะที่ทำให้ผมไม่สามารถหยุดขี่ และไปต่อได้ แม้จะเหนื่อยใจแทบขาดก็ตาม ผมคิดว่ายังมีอยู่อีกสองสิ่งที่ติดใจให้กับผม นั่นคือภาพแสงเงาแปลกตายามไฟส่องผ่าน พวกเราจากข้างหลัง

(เชียงใหม่ : ม.ค. ๕๒)

จากตัวอย่าง "ผม" เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๑ เอกพจน์ ที่ผู้เขียนใช้อ้างถึงตนเองขณะเล่าเรื่อง คำสรรพนามนี้ จะใช้กับผู้เขียนที่เป็นเพศชาย

ตัวอย่าง

ฉันกับคุณนัทยืนถ่ายรูปลอยุ่บนเขื่อนกันไม่นานนักก็ต้องรีบหลบเข้าที่ร่ม เรากลับลงมาข้ามสะพานไปยังอีกฝั่งของแควใหญ่มุ่งหน้าสู่อุทยานฯ ผ่านตลาดที่ดูเจียบเหงา ร้านรวงเจียบเจียบ อุทยานฯอยู่ห่างออกไปอีกประมาณ ๒ กิโลเมตร

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๕๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์ "เรา" อ้างถึงตัวผู้เขียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเดินทางไปกับผู้เขียนที่ชื่อ คุณนัท

ตัวอย่าง

ในคำวันหนึ่งทีมงานของเราอันประกอบด้วย ตัวผมเอง คุณนพดล กันบัว จอมกล่อมมือเอกของ อ.ส.ท. และ น้องธเนศ งามสม นักศึกษาจากสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ รวมสามหนุ่มสามมุม จึงได้ฤกษ์ยามยามดีพากันขนข้าวของไปขึ้นขบวนรถด่วน ออกจากกรุงเทพฯ โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่นครศรีธรรมราช อันเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขานัน

ท่ามกลางสายฝนที่โปรยปรายลงมาในยามบ่าย รถของอุทยานฯ นำ พวกเราเข้าสู่อาณาบริเวณของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติเขานัน

(เขานัน : มิ.ย. ๕๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์ "พวกเรา" อ้างถึงตัวผู้เขียน ช่างภาพที่ชื่อ นพดล กันบัว และนักศึกษาฝึกงานที่ชื่อ ธเนศ งามสม คำสรรพนามดังกล่าวสามารถใช้อ้างถึงผู้เขียนได้ ทั้งเพศชายและเพศหญิง

๔.๑.๑.๒ สรรพนามบุรุษที่ ๒ เป็นการใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้รับสาร ในที่นี้หมายถึงผู้อ่าน ผู้เขียนจะใช้สรรพนามบุรุษที่ ๒ ในการสมมติให้ผู้อ่านเป็นผู้รับสารโดยตรง

ตัวอย่าง

อย่างที่บอกแต่แรกว่า เกาะยาวเป็นศูนย์กลางสำหรับไปเที่ยว ยังแหล่งท่องเที่ยวของ ๓ จังหวัด... แต่จะเล่าให้ เธอ ฟังแค่หมู่เกาะห้องของจังหวัดกระบี่ และอ่าวพังงาก็แล้วกัน เพราะเรื่องของ เธอ คงพอมีข้อมูลอยู่บ้าง

(เกาะยาว : เม.ย. ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๒ “เธอ” เอกพจน์ อ้างถึงบุคคลที่ผู้เขียนเขียนถึง ในที่นี้ตัวอย่างนี้เป็นลักษณะของการเขียนบันทึก สรรพนามบุรุษที่ ๒ ดังกล่าวจึงใช้ อ้างถึงผู้อ่าน

๔.๑.๑.๓ สรรพนามบุรุษที่ ๓ เป็นการใช้สรรพนามในการอ้างถึงบุคคลอื่นที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง หรือบุคคลที่ผู้เขียนกล่าวถึง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

คุณอัญชลี มาระวัง หรือครูเต๋นของเด็ก ๆ เป็นครูคนเดียวในหมู่บ้านนี้ เธอสอนนักเรียน เกือบ ๓๐ คน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

(คอยภูแว : พ.ย.๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้น “เธอ” เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้อ้างถึง คุณอัญชลี มาระวัง

ตัวอย่าง

คุณปิยะฤทธิ์ เธอเกิดไปเสนอเรื่องเขานั่น เอาไว้กับ บ.ก.ว่าจะไปทบทวนความหลังสุดมันของเธอ อีกสักครั้งตามที่ได้หมายมั่นปั้นมือเอาไว้ แต่ด้วยเจ้ากรรมนายเวรอะไรก็ไม่ทราบได้ คุณเธอเกิดติดราชการต้องเดินทางไปประเทศญี่ปุ่น

(เขานั่น : มิ.ย. ๕๒)

จากตัวอย่างมีการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ “เธอ” และ “คุณเธอ” อ้างถึงนักเขียน ที่ชื่อ

คุณปิยะฤทธิ์

ตัวอย่าง

นี่คือบ้านของนายเสริต พรรณนา คนนำทางที่ขึ้นเขาหลวงของ อ.ส.ท. เมื่อ ๓ ปีที่แล้ว เป็นการเดินป่าเพื่อขึ้นเขาหลวง และในวันนี้ไม่มีคนชื่อเสริต พรรณนา เขาถูกยิงเสียชีวิตเพราะไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ที่มีอิทธิพล

(เขาหลวง : ก.ย. ๕๑)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ “เขา” อ้างถึง นายเสริต พรรณนา

ตัวอย่าง

ธเนศ ร้องเรียกผม หลังจากที่คว่ำกล้องถ่ายรูปกับขาตั้ง ออกไปก้ม ๆ เงย ๆ

อุยริมภูเขาลังบ้านพักครูใหญ่ เขา เป็นเด็กหนุ่มผู้นิยมในธรรมชาติถึงขนาดเคย
ออกนิตยสารแนวท่องเที่ยวธรรมชาติชื่อ Nature and Life ADVENTURE มาแล้ว

(เขานั่น : มิ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างพบว่ามีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ "เขา" อ้างถึง ตัวละครที่ชื่อ ธเนศ

ตัวอย่าง

หลวงพ่อดุตตะซึ่งตอนนี้อายุเกือบ ๙๐ ปี ไม่ได้อยู่ที่นี้แล้ว ด้วยสุขภาพ
ที่ไม่สู้ดีนัก ท่านจึงรักษาตัวอยู่ในกรุงเทพฯ

(กาญจนบุรี:ก.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ "ท่าน" อ้างถึง หลวงพ่อดุตตะ

ตัวอย่าง

ลุงสมพร เจ้าของเรือนั้นมาไกลจากบ้านโคกกระแซ ทางตอนเหนือ
สุดของบึง พายเรือเที่ยวไปเรื่อย นอกจากกกสองสามมัดที่ถอนไว้ตั้งแต่ช่วงเช้า
ในเรือยังมีเสียบึงอีกสองสามอย่างวางอยู่.. ซึ่งทั้งหมดแกหาได้ง่ายดายตาม
กอสนุ่น

(บึงโขงหลง : ต.ค. ๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น "แก" เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ ที่ใช้อ้างถึง ลุงสมพร

ตัวอย่าง

ไก่อเบสมีขนและชาติเทา ผู้ดูแลเล่าให้ฟังว่า ไม่ได้เลี้ยงมันด้วยนมเนย
ตลอดเวลาอย่างที่เราเข้าใจ

(ตามทางสู่ภูเข : ก.พ. ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ "มัน" อ้างถึง ไก่อเบส

ตัวอย่าง

หมดทางลาดยางเข้าเส้นทางดินลูกรัง ฉันทกระโดดขึ้นอานปั่นรถต่อไป
แม้ว่าจะคอยหลบร่องน้ำใหญ่ ยังอีก หินก้อนเล็ก ๆ ที่ร้ายนัก มันพร้อมที่จะ
ทำให้ล้อสิ้นไกลได้อย่างง่ายดาย

(เขาหลวง : ก.ย. ๔๑)

จากตัวอย่าง "มัน" เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้แทนสิ่งที่ไม่มีชีวิตในที่นี้ คือ ก้อนหิน

ตัวอย่าง

ลูกไข่เขียวยังคงเคลื่อนอยู่ตามพื้นหิน และเมื่อมีสายลมกรูกรียวมาซู่
หนึ่ง มันก็จะพากันลอยลิ่วมาตามลมนั้น

(เขาลวง : ก.ย. ๔๑)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ "มัน" อ้างถึง ลูกไข่เขียว ซึ่งเป็น
ส่วนที่เป็นผลของพืชชนิดหนึ่ง

ตัวอย่าง

ผมเพิ่งได้รู้ว่าความมืดของเวลากลางคืนที่เป็นธรรมชาติแท้ ๆ นั้นเป็น
อย่างไร มันมีคตินิตีจริง ๆ

(เขานัน : มิ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ "มัน" อ้างถึงเวลาตอนกลางคืน

ตัวอย่าง

ส่วนในศูนย์ฯ นั้น มีสาวปกากะญอ ๓ - ๔ คน นั่งทอดผ้าอยู่ข้างใน
พวกเธอคือส่วนหนึ่งของสมาชิกจำนวน ๑๖๒ คนของศูนย์

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๔๓)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ พหูพจน์ "พวกเธอ" อ้างถึง สาวปกากะ
ญอ ที่ผู้เขียนกล่าวถึง

ตัวอย่าง

ระหว่างทางจากจุดกางเต็นท์ผากล้วยไม้ไปน้ำตกเหวสุวัต มีช่วงขึ้นเขา
ที่ค่อนข้างชัน นักดูนกหลายคนเดินอูริมถนน เรายิ้มทักทายกันก่อนที่พวกเขา
จะหันกลับไปสู่โลกแห่งสองปีกที่น่าหลงใหล

(เขาใหญ่ : ธ.ค. ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้สรรพนามบุรุษที่ ๓ พหูพจน์ "พวกเขา" อ้างถึง นักดูนก

ตารางที่ ๑

จำนวนและคำร้อยละของรูปภาพที่ใช้ในการอ้างอิงด้วยคำสรรพนามที่เป็นบุรุษสรรพนาม

รูปภาพที่พบที่ใช้ในการอ้างอิงด้วยคำ นามที่เป็นบุรุษสรรพนาม	จำนวน	ร้อยละ	รวม	
			จำนวน	ร้อยละ
สรรพนามบุรุษที่ ๑ เอกพจน์				
ฉัน	๓๔๓	๑๖.๑๗		
ผม	๓๘๒	๑๘.๐๑		
สรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์				
พวกเรา	๑๐๗	๕.๐๕		
เรา	๘๕๙	๔๐.๐๓		
รวมสรรพนามบุรุษที่ ๑	๑๖๘๑	๗๙.๕๕	๑๖๘๑	๗๙.๕๕
สรรพนามบุรุษที่ ๒ เอกพจน์				
เธอ	๑๑	๐.๕๒		
ท่าน	๕	๐.๒๓		
รวมสรรพนามบุรุษที่ ๒	๑๖	๐.๗๖	๑๖	๐.๗๖
สรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์				
เขา	๑๑๑	๕.๒๖		
มัน	๑๘๓	๘.๖๓		
เธอ	๔๘	๒.๒๗		
ท่าน	๓	๐.๑๔		
แก	๕	๐.๒๔		
สรรพนามบุรุษที่ ๓ พหูพจน์				
พวกเขา	๕	๐.๒๔		
พวกเขา	๖๒	๒.๙๒		
รวมสรรพนามบุรุษที่ ๓	๔๑๖	๑๙.๖๙	๔๑๖	๑๙.๖๙
รวม	๒๑๑๓	๑๐๐	๒๑๑๓	๑๐๐

จากตารางที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าสารคดีท่องเที่ยวที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ มีการใช้รูปภาพที่อ้างอิงตัวละครในเรื่อง โดยใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๗๙.๕๕

รองลงมาคือสรรพนามบุรุษที่ ๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๙ และคำสรรพนามบุรุษที่ ๒ คิดเป็นร้อยละ ๐.๗๖ ตามลำดับ

เนื่องจากสารคดีท่องเที่ยวมีรูปแบบเป็นการเขียนเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตนเองผู้เขียนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นที่ได้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนให้ผู้อ่านทราบ จึงพบว่ามีการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ แทนตนเองว่า “ฉัน” หรือ “ผม” เมื่อผู้เขียนต้องการเล่าถึงความรู้สึก หรือประสบการณ์ท่องเที่ยวของตนเพียงคนเดียวไม่ได้รวมถึงบุคคลอื่นที่ร่วมเดินทางไปกับผู้เขียน และผู้เขียนจะใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์ว่า เราหรือพวกเรา เมื่อต้องการกล่าวถึงตัวผู้เขียนเองและบุคคลที่ร่วมเดินทางไปด้วย จากผลการศึกษาสังเกตได้ว่า คำสรรพนามที่พบมากที่สุดคือ “เรา” ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๑ พหูพจน์ เนื่องจากในการเดินทางท่องเที่ยววันนั้นผู้เขียนไม่ได้เดินทางไปคนเดียว หากแต่ไปกันเป็นหมู่คณะ หรืออาจมีบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่เดินทางไปด้วย เพื่อนำทางหรือบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ กับผู้เขียน

การอ้างถึงโดยใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ พบมากเป็นอันดับที่สองรองจากการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ ผู้เขียนจะใช้คำสรรพนามประเภทนี้ เมื่อต้องการกล่าวถึงบุคคลอื่น ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่อง และมีความเกี่ยวข้องกับผู้เขียนในฐานะที่เป็นบุคคลที่ผู้เขียนพบเจอ หรือเป็นผู้ที่ให้ความรู้กับผู้เขียน หรือผู้เขียนอาจจะเล่าเรื่องราวของบุคคลนั้น ๆ ให้ผู้อ่านทราบ และบุคคลเหล่านั้นก็มีบทบาทในเนื้อเรื่องในฐานะที่เปรียบเสมือนเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึง คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ นี้ จะพบทั้งคำสรรพนามที่เป็นเอกพจน์ และพหูพจน์ และที่พบมากที่สุดคือคำว่า “มัน” คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๘ อาจเนื่องมาจาก สารคดีท่องเที่ยวในแต่ละเรื่องนั้น ผู้เขียนจะเล่าเรื่องราว และได้ให้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานที่ สัตว์ สิ่งของ พืชและเหตุการณ์ การตลอดทั้งเรื่อง จึงใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๓ “มัน” ในการอ้างถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

การอ้างถึงด้วยคำสรรพนามที่พบการใช้น้อยที่สุดคือ คำสรรพนามบุรุษที่ ๒ ผู้เขียนจะใช้เมื่อผู้เขียนต้องการพูดคุยกับผู้อ่าน อาจจะใช้ในรูปของการตั้งคำถามกับผู้อ่าน หรือใช้เรียกผู้อ่าน

๔.๑.๑.๒ การเชื่อมโยงความโดยคำนามที่ใช้เป็นสรรพนาม

นามที่ใช้เป็นสรรพนาม คือ การนำคำนามมาทำหน้าที่เป็นสรรพนาม เพื่อใช้ในการอ้างถึงสิ่งเดียวกันที่อยู่คนละบริบทภาษา ใช้ในการเชื่อมโยงความกรณีปรากฏมากกว่า 1 ครั้ง ผู้พูดใช้คำเหล่านี้ทำหน้าที่เหมือนคำสรรพนาม จากการศึกษาพบการอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม ได้แก่

๔.๑.๑.๒.๑ คำเรียกญาติ (Kinship Terms) คำเรียกญาติ คือรูปภาษาที่เป็นคำนามที่ใช้เรียกญาติพี่น้อง หรือผู้อื่นเพื่อแสดงความสนิทสนม เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์โดยเชื้อสายหรือการแต่งงาน ที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังที่เป็นญาติจริง หรือผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติแต่เปรียบเหมือนญาติ เช่น เรียกแม่ว่าแม่ เรียกยายว่ายาย หรือเรียกหญิงสูงอายุคราวยายของตนว่ายาย เป็นต้น (กัลยา ดิงศภัทย์, ๒๕๓๑ : ๑๔) จากการศึกษาพบคำเรียกญาติ ได้แก่ พี่ ลุง ป้า ยาย ตา คุณลุง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“พี่ พี่ มาดูนกนี้เร็ว”

ธเนศร้องเรียกผม หลังจากที่คว่ำก้นถ่ายภาพกับชาต้งหายออกไปก้ม ๆ เงย ๆ อยู่ริมภูเขาลงบ้านพักครูใหญ่...

พี่ คุณนี่สิถึงทำอะไรก็ไม่ว่างเลย ธเนศชี้ให้ผมมองไปทางพุ่มไม้ริมทาง..

(เขานัน : มิ.ย. ๕๒)

จากตัวอย่างมีการใช้คำนาม “พี่” ซึ่งเป็นคำเรียกญาติ ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๒ ใช้อ้างถึงผู้เขียน

ตัวอย่าง

เรือเข้ามาจอดเทียบตรงหน้าเรือนแพอีกหลัง ป้าบารุง สิ้นเจ้า เจ้าของแพออกมาต้อนรับเราอย่างอารมณ์ดี...ก่อนนั่งล้อมวงกินข้าวใต้ต้นไทร ป้าบารุง เล่าความหลังก่อนจะมายึดอาชีพเลี้ยงปลากระชังในทะเลสาบเขาแหลมให้ผมฟังว่าพื้นเพของป้าเป็นชาวแพมาจากริมแม่น้ำสะแกกรังอุทัยธานี

(กาญจนบุรี : ธ.ค. ๕๔)

จากตัวอย่าง “ป้า” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ ใช้อ้างถึง ป้าบารุง สิ้นเจ้า

ตัวอย่าง

ป้าฉวีเป็นคนรูปร่างผอมบาง เชือกที่จะให้เรานำมาใช้จึงต้องหาเส้นที่ยาวกว่า เราทำตามป้าฉวีแล้วเดินตาม เพื่อเรียนรู้วิธีการหล่อฝรั่งกับป้า

(นครปฐม : พ.ค. ๕๕)

จากตัวอย่าง “ป้า” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ อ้างถึง ป้าฉวี

ตัวอย่าง

ลุงไพโรจน์ เสรีรักษ์ ชาวพังงา ที่เป็นแฟนหนังสืออนุสาร อ.ส.ท. มาตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์ ช่วยให้ความกระจ่างในสิ่งที่ฉันสงสัยมานาน ลุงเอง ก็เคยร่อนแร่เป็นอาชีพ ในช่วงหนึ่งของชีวิต

(พังงา : เม.ย. ๕๕)

จากตัวอย่าง “ลุง” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ เอกพจน์ อ้างถึง ลุงไพโรจน์ เสรีรักษ์

ตัวอย่าง

ฉันสะดุ้งตื่นขึ้นมาตอนตีสามครึ่งเพราะเสียงประทัด นึกถึงที่ยายเต็งเชิง วิไลวรรณบอกไว้ว่า ถ้าได้ยินเสียงประทัดนั่นหมายความว่า ชาวบ้านเขาตื่นเตรียมไปวัดกันแล้ว แต่ก็ยังสบายใจเมื่อยายบอกว่าคงราว ๆ เช้ามืด

(ขุนยวม : ธ.ค. ๕๕)

จากตัวอย่าง “ยาย” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ อ้างถึง ยายเต็งเชิง วิไลวรรณ

ตัวอย่าง

“คนโตเมืองปอนอพยพมาจากรัฐฉานในพม่า มาตามแม่น้ำสาละวิน...”
ตายุ่น ยาวเรศ ผู้เฒ่าไทยใหญ่แห่งเมืองปอนเท้าความตามที่บรรพบุรุษบอกเล่าเอาไว้

ตายุ่น บอกให้ฉันไปช่วยงานในวัด ส่วนตาเดินไม่ค่อยไหวแล้ว

(ขุนยวม : ธ.ค. ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น “ตา” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ อ้างถึง ตายุ่น ยาวเรศ ชาวบ้านในอำเภอขุนยวม ที่ผู้เขียนได้พูดคุยด้วย

ตัวอย่าง

“ ปา – อิก- มะ – ไก- แล้ว”

ลิ้นกระต่อนกระแท่นของเงไฟ ที่แบกแพยางหนักกว่า ๒๐ กิโลกรัม ออกเดินนำ พยายามบอกกับพวกเราว่า “ไปอิกไม่ไกลแล้ว...”

ขณะนี้เข้าไปกว่าที่กำหนดไว้ ๒ ชั่วโมงแล้วกับพวกเรามันเป็นสถานการณ์ที่ไม่น่าพอใจนัก แต่สำหรับพี่น้องกระเหรียงมันไม่ได้สลักสำคัญอะไรเลย

(แม่เงา : เม.ย. ๕๕)

จากตัวอย่าง “พี่น้อง” เป็นคำเรียกญาติที่ใช้อ้างถึง ชาวกระเหรี่ยงชื่อ เงโพและคนอื่น ๆ ที่ร่วมเดินทางไปกับผู้เขียน

ตัวอย่าง

ฉันถามอู๋คำว่าจะมาเวียนเทียนในตอนค่ำไหม แม่อู๋หัวเราะก่อนจะ
จะตอบว่าเฒ่าแล้ว คงเดินบ่ไหว

(ลำปาง : ก.ค. ๔๕)

จากตัวอย่าง “แม่อู๋” เป็นคำเรียกญาติ ที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒ อ้างถึง อู๋คำ

ตัวอย่าง

พ่อเฒ่าสม วัย ๗๔ ปี กำลังวุ่นอยู่กับการตอกตะปูลงไม้ไผ่ซี่เล็ก ๆ
เพื่อทำหิ้งพระ

“เรามาช่วยทำให้ตุ้เจ้ามาเข้ากรรม” พ่อเฒ่าตอบเมื่อผมนั่งลงข้าง ๆ

(แพร่ : ก.พ. ๔๔)

จากตัวอย่าง “พ่อเฒ่า” เป็นคำเรียกญาติที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓ อ้างถึง พ่อ
เฒ่าสม

๔.๑.๑.๒.๒ ชื่อตำแหน่ง (Title Terms) หรือ ชื่ออาชีพ คือ การนำคำที่
แสดงตำแหน่งหรืออาชีพมาใช้ในการอ้างถึง เพื่อทำหน้าที่เหมือนสรรพนามบุรุษที่ ๓ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

“น้ำเสียมันมาเป็นระยะ ๆ มาที่เราอยู่แล้ว น้ำนี้จะเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม
สัตว์น้ำต่าง ๆ ก็จะไปหมด..” ผู้ใหญ่มานะ เทียมดวงแข เล่าให้ฉันฟัง

“แต่ตอนนี้เรามีโครงการปลูกป่าชายเลน..ปลูกได้สองร้อยกว่าไร่แล้วอีก
ไม่นานสัตว์น้ำ คงดีขึ้น” ดวงตาของผู้ใหญ่มีประกายแห่งความหวัง

(สมุทรสงคราม : ก.ย. ๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้น “ผู้ใหญ่” เป็นชื่อตำแหน่งที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓
อ้างถึง ผู้ใหญ่มานะ เทียมดวงแข

ตัวอย่าง

“หิวข้าวไหมคะ” ฉันถามคุณสุรินทร์ ขณะเรากำลังถ่ายภาพ
ในถ้ำ เกือบบ่ายสองโมงแล้ว

“ทำงานให้เต็มที่เถอะครับ พวกผมอยู่ในป่าบางวันไม่ได้กินอะไร

เลยก็มี” หัวหน้าสายตรวจฯ ตอบมาทำให้ฉันรู้สึกเบาใจขึ้น

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น “หัวหน้าสายตรวจฯ” เป็นชื่อตำแหน่ง ที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ อ้างถึง คุณสุรินทร์

ตัวอย่าง

ครูแต้นไม่ยอมเฉใจไปด้วย เธอเตือนว่า อย่าดื่มเหล้ามากนัก ระหว่างนั้นเด็ก ๆ และผู้หญิง ๒-๓ คน ก็เดินมายื่นแดงกวาลูกเบ้อเร่อให้ ครูเขาไปกินกับข้าว

(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่าง “ครู” เป็นชื่ออาชีพ ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้อ้างถึง ครูแต้

ตัวอย่าง

“ต่อไปนี้เวลาซื้อฝรั่งเราจะไม่ต่อแล้วละ” เรียบอกกับอาจารย์ ที่สอนเรา แต่คำตอบที่ได้จากอาจารย์ คือ “ไม่ต่อไม่ได้” เพราะเราซื้อกับพ่อค้าคนกลาง ไม่ได้ซื้อกับชาวสวนโดยตรง

(นครปฐม: พ.ค. ๔๕)

จากตัวอย่าง “อาจารย์” เป็นชื่ออาชีพ ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ ๓ ใช้อ้างถึง อาจารย์ของผู้เขียน

๔.๑.๑.๒.๓ ฉายานาม คือ การนำชื่อที่ตั้งตามลักษณะของบุคคลหนึ่งมาใช้ ในการอ้างถึงบุคคลนั้นเพื่อใช้เรียกกันในหมู่คณะ จากการศึกษาพบการนำฉายานามมาใช้เป็น สรรพนามบุรุษที่ ๓ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

“เดินป่าที่เขานั้นนี้แหละโหดที่สุดตั้งแต่เดินป่ามา”

เป็นคำบอกเล่าจาก “เลดีเทอร์มิเนเตอร์”ปิยะฤทัย ปิโยพีระพงษ์

นักเขียนสาวจอมตะลุมของกองบรรณาธิการผู้ชมชอบการเดินทางแบบสมบุก สมบันทุกชนิด...

“มีโอกาสต้องไปเดินอีกสักครั้ง” แม่นักเขียนแรมโบ้สาวเธอ หมายถึงมันปั้นมือเอาไว้เช่นนั้น...

(เขานัน : มิ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้น “แม่นักเขียนแรมโบ้สาว” เป็นฉายานามของนักเขียนของอนุสาร
อ.ส.ท. ที่ชื่อ ปิยะฤทัย ปิโยพีระพงษ์

ตัวอย่าง

... แม่นหลาย ๆ คนจะพยายามมองดูในมวณน้ำสีครามอันแว้งว้าง
เบื้องบน เพื่อรอคอยจะพบเจอ กับเจ้าฉลามวาฬหรือปลาใหญ่อย่างกระเบน
ราหู ซึ่งชอบแวะเวียนเข้ามาในสภาพที่น้ำค่อนข้างเย็น... แต่ก็ยังไร้แววของ
เจ้ายักษ์ใหญ่แห่งอันดามัน

(อันดามัน : มี.ค. ๕๕)

จากตัวอย่าง “เจ้ายักษ์ใหญ่แห่งอันดามัน” เป็นฉายานาม ที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนาม
นามบุรุษที่ ๓ ใช้อ้างถึง ฉลามวาฬ และกระเบนราหู

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้รูปภาพที่ใช้อ้างถึงด้วยคำนาม ที่ทำ
หน้าที่เป็นคำสรรพนาม มาใช้ในการเชื่อมโยงความเพื่ออ้างถึงสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงไปแล้ว กับสิ่งที่
กำลังกล่าวถึง จากการศึกษา พบคำนามที่ทำหน้าที่เป็นสรรพนามประเภทคำเรียกญาติ ชื่อ
ตำแหน่งหรือชื่ออาชีพ และฉายานาม สรุปได้ดังตารางที่ ๒

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒

จำนวนและค่าร้อยละของรูปภาพที่พบที่ใช้ในการอ้างถึงด้วยนามที่ใช้เป็นสรรพนาม

รูปภาพที่ใช้ในการอ้างถึงด้วยค่านามที่ใช้เป็นสรรพนาม	จำนวน	ร้อยละ	รวม	
			จำนวน	ร้อยละ
คำเรียกญาติ				
ลุง	๑๗	๒๕.๗๖		
คุณลุง	๒	๓.๐๕		
ป้า	๑๕	๒๒.๗๒		
พี่	๔	๖.๐๖		
พี่น้อง	๑	๑.๕๑		
ตา	๓	๔.๕๔		
ยาย	๔	๖.๐๖		
พ่อเฒ่า	๒	๓.๐๕		
แม่ฮ้อย	๑	๑.๕๑	๔๙	๗๔.๒๔
ตำแหน่ง/ อาชีพ				
ครู	๖	๙.๐๙		
อาจารย์	๑	๑.๕๑		
ผู้ใหญ่บ้าน	๔	๖.๐๖		
พิทักษ์ป่า	๑	๑.๕๑		
หัวหน้าสายตรวจ	๓	๔.๕๔	๑๕	๒๒.๗๒
ฉายานาม				
แม่นักเขียนแรมโบ้สาว	๑	๑.๕๑		
เจ้าักษ์ใหญ่แห่งอันดามัน	๑	๑.๕๑	๒	๓.๐๕
รวม	๖๖		๖๖	๑๐๐

จากตารางที่ ๒ แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลสารคดีท่องเที่ยวที่นำมาศึกษานี้ มีลักษณะการใช้รูปภาพในการอ้างถึงตัวละคร โดยใช้คำเรียกญาติมากกว่าค่านามชนิดอื่น ๆ คือร้อยละ ๗๔.๒๔ รองลงมาได้แก่ การอ้างถึงนามที่เป็นชื่อตำแหน่งหรือชื่ออาชีพ ร้อยละ ๒๒.๗๒ ส่วนฉายานามพบน้อยที่สุดคือ ร้อยละ ๓.๐๕

ข้อมูลจากสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา พบการอ้างถึงด้วยนามที่เป็นคำเรียกญาติมากที่สุด อาจจะเป็นเนื่องมาจากผู้เขียนได้เดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ และได้เข้าไปอยู่ในท้องถิ่น ได้พบเจอบุคคลในท้องถิ่น ได้พูดคุย ซักถาม หรือแม้กระทั่งไปพักอาศัยอยู่กับบุคคลเหล่านั้น ผู้เขียนจึงกำหนดให้คนในท้องถิ่น หรือบุคคลที่ร่วมเดินทางไปกับผู้เขียน ให้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในสถานภาพ ระหว่างผู้เขียนกับคนเหล่านั้นเพื่อแสดงถึงความคุ้นเคย หรือความสนิทสนม โดยผู้เขียนจะใช้รูปภาพที่แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติ อ้างถึงตัวละครที่กล่าวถึง และเนื่องจากในสารคดีเรื่องหนึ่ง ๆ จะมีการอ้างถึงตัวละครในท้องถิ่นตลอดทั้งเรื่อง การอ้างถึงด้วยคำเรียกญาติจึงปรากฏมาก นอกจากนี้ยังพบว่า คำเรียกญาติที่ผู้เขียนใช้นั้น มักจะใช้อ้างถึงบุคคลที่สูงวัยกว่าผู้เขียนทั้งสิ้น อาจเนื่องมาจาก บุคคลที่สูงวัยเหล่านั้นคือบุคคลที่ผู้เขียนเข้าไปสอบถามข้อมูล หรือเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาเป็นระยะเวลาานาน รู้เรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ นั้น ให้ผู้เขียนได้

การอ้างถึงด้วยการใช้ชื่อตำแหน่ง หรือชื่ออาชีพจะพบมากเป็นอันดับสอง เนื่องจากผู้เขียนเมื่อเข้าไปในท้องถิ่นจะต้องเข้าไปพบกับบุคคลที่มีความสำคัญในท้องถิ่นทั้งในด้านการปกครอง ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในสถานที่ท่องเที่ยววนั้น ๆ

๔.๑.๒ การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ (Demonstrative referent)

การอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ คือ การใช้การกำหนดหรือการกระยะระหว่างตัวผู้พูดกับสิ่งที่กล่าวถึงเป็นเกณฑ์ทั้งในแง่ของเวลา และระยะทางในการอ้างถึงบุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ จากการศึกษาข้อมูลพบการอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะได้แก่คำว่า (...) นี้ , (...) นั้น , (...) นี้ , (...) นั้น , โฉน , ที่นี้ , ที่นั่น , แห่งนี้ , แห่งนั้น , พวกนี้ , พวกนั้น , อย่างนี้ , อย่างนั้น , เหล่านี้ , เหล่า นั้น , ตรงนี้ , เช่นนี้ และสามารถแบ่งประเภทของการชี้เฉพาะได้เป็น ๕ ประเภทคือ

๔.๑.๒.๑ อ้างถึงสถานที่ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงสถานที่ที่มีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น หรือสถานที่ที่ผู้เขียนกล่าวถึง จากการศึกษาพบคำชี้เฉพาะที่อ้างถึงสถานที่ ได้แก่คำว่า ที่นี้ , ที่นั่น , แห่งนี้ , แห่งนั้น , ตรงนั้น , แถบนี้ , ตรงนี้ , จุดนี้ , บริเวณนี้

ตัวอย่าง

เราเดินผ่านเข้าไปในหมู่บ้าน พบบ้านไม้ยกพื้นสูงอยู่เพียง ๑๔ หลังใน
บริเวณนี้ เสียงชายชราดังมาจากในบ้านหลังแรกที่เราเดินผ่าน

(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าการอ้างถึงในหมู่บ้าน ด้วยการใช้คำสรรพนามที่เฉพาะคำว่า “บริเวณนี้” อ้างถึงบริเวณหมู่บ้านที่ผู้เขียนเดินทางไป

ตัวอย่าง

ตลาดของผาภูมิมีบรรยากาศที่เหมือนกับว่าเป็นเมืองกลางป่านั้นทำให้
ฉันรู้สึกได้ปลื้มกับ ตลาดแห่งนี้อยู่มาก นอกจากที่นี่ยังขึ้นชื่อว่ามีกุ้งแห้งอร่อย
(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าการอ้างถึง ตลาดของผาภูมิ โดยใช้คำสรรพนามที่เฉพาะ คำว่า “ตลาดแห่งนี้” และ “ที่นี่” ตามลำดับ

ตัวอย่าง

ที่สะพานคอนกรีตข้ามแม่น้ำของกาเลีย เราหยุดรถตรงตีนสะพาน
แล้วเดินย้อนมายืนอยู่บนนั้นใกล้ ๆ กับกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นที่ถือเอาสะพานแห่งนี้
เป็นที่พบปะกันยามเย็น
(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าการอ้างถึง สะพานคอนกรีตข้ามแม่น้ำของกาเลียโดยใช้คำสรรพนามที่เฉพาะ คำว่า “สะพานแห่งนี้”

ตัวอย่าง

ผมเกือบจะเลื่อน ๆ ความทรงจำครั้งที่ร่วมเดินทางครั้งแรกกับแค้นปังไบค์
ไปบนเส้นทางห้วยน้ำดัง – ห้วยน้ำรู ตามถนนสายภูเขาสูดออยสามหมื่นอยู่
รอมร่อ แล้ววงจรสายสัมพันธ์ที่เป็นเหมือนไซจักรยาน ก็ทำให้ผมได้รับการชักชวน
จากคุณกุล ถึงการกลับไป ซี่จักรยานกันตามเส้นทางเดิมสายนี้
(เชียงดาว : ม.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างพบว่า มีการอ้างถึงโดยใช้สรรพนามที่เฉพาะคำว่า “เส้นทางเดิมสายนี้”
อ้างถึง เส้นทางห้วยน้ำดัง - ห้วยน้ำรู

ตัวอย่าง

ผ่านดงดอยมาแล้ว จู่ ๆ ก็มีทุ่งนาอยู่กลางหุบเขา อันบ่งบอกว่ามีวิถีชีวิต
และกิจกรรมทางสังคมของผู้คนบนดินแดนแห่งนี้
(เชียงดาว : ม.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการใช้คำสรรพนามที่เฉพาะคำว่า “ดินแดนแห่งนี้” อ้างถึงสถานที่ที่ผู้เขียนเดินทางผ่านไป

ตัวอย่าง

...ต่ำลงไปคือหุบลึกที่ถูกสายหมอกขาวสะอาดตาดับบังเสียจน มองไม่เห็นด้านล่าง เทือกเขาเบื้องหลังสายหมอกที่บคือดอยกลางฮ่อ ซึ่งมีการค้นพบอุทยานหอยอายุประมาณ ๒๐๐ ปี อยู่ที่นั่น

(คอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการใช้คำสรรพนามที่เฉพาะคำว่า “ที่นั่น” อ้างถึง ดอยกลางฮ่อ

๔.๑.๒.๒ อ้างถึงเวลา คือ การกล่าวที่เฉพาะโดยกล่าวถึงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง อาจเป็นการอ้างถึงเวลาในอดีตหรือปัจจุบันก็ได้ คำแสดงการที่เฉพาะของเวลา ได้แก่ วันนี้ ช่วงเวลานั้น ครั้นนั้น ครั้นนี้ ตอนนั้น

ตัวอย่าง

ด้านหน้านั้นเป็น รูปปั้นขบวนช้างที่เจ้าชายแห่งเมืองแมนสรวงเดินทางมา และก็มีรูปปั้นพระลอบกับพระเพื่อนพระแพงที่ถูกลูกธนู กอดพระคอสิ้นพระชนม์เป็นรักสามเส้า...

ผมยืนอยู่หน้ารูปปั้น นึกย้อนไปถึงช่วงเวลานั้น อาจเป็นเพียงความตายจึงจะทำให้พวกเขาได้อยู่ด้วยกัน...

(พะเยา : ก.พ.๔๔)

จากตัวอย่างนี้ “ช่วงเวลานั้น” เป็นคำที่เฉพาะอ้างถึงเวลา คือ เหตุการณ์ในอดีตเกี่ยวกับตำนานของพระลอบ กับพระเพื่อนพระแพง

ตัวอย่าง

เกือบสองทุ่ม ฉันจึงออกไปยืนมองกลุ่มดาวบนฟากฟ้า ดาวประจำเมือง ทอแสงสุกใสอยู่เต็มขอบฟ้า เพราะช่วงเวลานี้ และฤดูกาลนี้กลุ่มดาวแมงป่องซึ่งมีดาวปาริชาติ หรือดาวแอนทาเรสเป็นดาวดวงสว่างสุกใสที่สุด...

(คอยภูแว : พ.ย.๔๒)

จากตัวอย่าง “ช่วงเวลานี้” เป็นคำที่เฉพาะอ้างถึงเวลาคือ เกือบสองทุ่ม

๔.๑.๒.๓ อ้างถึงสิ่งของ คือ การอ้างถึงโดยการกล่าวชี้เฉพาะถึงสิ่งของ คำที่ใช้ในการชี้เฉพาะถึงสิ่งของได้แก่ เหล่านี้ พวกนี้ ชนิดนี้ จำนวนนี้ ทั้งหมดนี้

ตัวอย่าง

ของเวียดนามที่เห็นมากกว่าอย่างอื่นก็จำพวกเครื่องเซรามิก แล้วก็ ภาชนะจำพวกอะลูมิเนียม เครื่องสำอางประเภทครีมสกุล เดวิด โจนส์ จากออสเตรเลียก็มีให้เห็น หรือของขบเคี้ยวจากจีนแผ่นดินใหญ่...

สินค้าพวกนี้ จะข้ามฝั่งจากส่วนไหนมาก็ตาม แต่ทว่าที่นี่ คือตลาดอินโดจีน...

(นครพนม: มิ.ย. ๔๓)

จากตัวอย่าง "สินค้าพวกนี้" เป็นคำชี้เฉพาะอ้างถึงสิ่งของ ได้แก่ เครื่องเซรามิก ภาชนะ เครื่องสำอาง และของขบเคี้ยว

ตัวอย่าง

นักโบราณคดีให้ความเห็นว่าทั้งถ้ำธารลอดใหญ่และถ้ำธารลอดน้อยเคยเป็นที่อาศัยของมนุษย์ยุคหินเมื่อหลายพันปีมาแล้ว มีการขุดพบ โครงกระดูก เศษถ้วยชาม ขวานหิน และเครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้นำไปเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

จากตัวอย่าง "ทั้งหมดนี้" เป็นคำชี้เฉพาะที่ใช้อ้างถึงสิ่งของ อันได้แก่ โครงกระดูก เศษถ้วยชาม ขวานหิน และเครื่องมือเครื่องใช้ที่ขุดพบ

๔.๑.๒.๔ อ้างถึงเหตุการณ์ คือ การอ้างถึงโดยกล่าวชี้เฉพาะถึงเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว จากการศึกษาพบคำชี้เฉพาะที่อ้างถึงเหตุการณ์ได้แก่คำว่า อย่างนี้, อย่างนั้น, เช่นนี้, เหล่านี้, งานนี้, เรื่องนี้ เป็นต้น

ตัวอย่าง

ทางที่เหลือจากนี้ไปถึงบ้านสี่หอห้วยดินดำ ซึ่งเป็นปลายทางของวันนี้ จะผ่านเขตหมู่บ้านของปกากะญออีก ๒ แห่ง และผ่านป่าอีกหลายสภาพ ทั้งป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าสนเขาเมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีข้ออ้างให้เราพักเหนื่อยเหนื่อย โดยบอกว่าหยุดดูนั่นดูนี่ไปเรื่อย ๆ

(เชียงใหม่: ม.ค. ๔๒)

จากตัวอย่าง "เช่นนี้" เป็นคำชี้เฉพาะอ้างถึงเหตุการณ์การเดินทางของผู้เขียน ซึ่งผ่านหมู่บ้าน และป่าหลายสภาพ

ตัวอย่าง

แต่จะว่าไปก็แปลกดีที่เอ่ยถึงจังหวัดปัตตานี ใครต่อใครชอบคิดว่า เป็นเมืองที่น่ากลัวอยู่เรื่อย สงสัยคงเป็นเพราะข่าวคราวเกี่ยวกับเมืองนี้ที่ผู้คนไปได้ยินจากทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือวิทยุโทรทัศน์เกี่ยวกับความไม่สงบเสียมาก...
ลองคิดอย่างนี้เสียแล้วก็คงไม่ค่อยมีใครอยากจะมาเที่ยวเท่าไร...

(ปัตตานี : ก.ย. ๔๔)

จากตัวอย่าง "คิดอย่างนี้" เป็นคำชี้เฉพาะอ้างถึงเหตุการณ์ที่คนมักจะคิดว่าเมืองปัตตานี เป็นเมืองที่อันตรายไม่เหมาะสำหรับการมาท่องเที่ยว เพราะมักเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอยู่เสมอ

๔.๑.๒.๕ อ้างถึงบุคคล คือ การอ้างถึงโดยการชี้เฉพาะถึงบุคคลที่ผู้เขียนกล่าวถึง คำที่ใช้ในการชี้เฉพาะถึงบุคคล ได้แก่ คนเหล่านี้ คนในรุ่นนี้ กลุ่มนี้ จำนวนนี้ เป็นต้น

ตัวอย่าง

...ยิ่งเมื่อได้คุยกับชาวบ้านที่มาทำประมงขนาดย่อมอยู่แถวนั้น เขายังยืนยันอย่างมั่นมน่ว่า แก่งตรงนี้ต้องเป็นนักเดินเรือมือฉมัง ถึงจะผ่านไปได้ อย่างปลอดภัย และก็ควรเป็นเรือขนาดเล็กเท่านั้นจึงจะไม่คับแค้น
ไม่เชื่อคนเหล่านั้นแล้วจะไปเชื่อใคร

(นครพนม : มิ.ย. ๔๓)

จากตัวอย่าง "คนเหล่านั้น" เป็นคำชี้เฉพาะอ้างถึงบุคคล ในที่นี้คือชาวบ้านที่มาทำประมง อยู่ในบริเวณแก่งคับพวง

ตัวอย่าง

...ลานด้านหน้ามีหญิงชราจับกลุ่มกันนั่งปักผ้าตามออเดอร์ที่ส่งมาจากในเมืองเสื้อผ้าชุดประจำเผ่าทำให้พวกเธอดูสะดุดตา แต่น่าเสียดายที่ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีใครแต่งกันแล้ว การแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าในสายตาของคนรุ่นนี้ ถูกมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่คล่องตัว

(ดอยภูนาง : ธ.ค. ๔๓)

จากตัวอย่าง "คนรุ่นนี้" เป็นคำชี้เฉพาะที่เจาะที่ชี้อ้างถึง คนในรุ่นของหญิงชราที่ผู้เขียนกล่าวถึง

ตารางที่ ๓

จำนวนและคำร้อยละของรูปภาพที่ใช้อ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะ

การอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะ	จำนวน	ร้อยละ
อ้างอิงถึงสถานที่	๒๕๗	๖๙.๒๗
อ้างอิงถึงเวลา	๒๑	๕.๖๖
อ้างอิงถึงสิ่งของ	๑๗	๔.๕๘
อ้างอิงถึงเหตุการณ์	๑๔	๓.๗๗
อ้างอิงถึงบุคคล	๘	๒.๑๕
รวม	๓๑๑	๑๐๐

จากตารางที่ ๓ พบการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงสถานที่มากที่สุดคือร้อยละ ๖๙.๒๗ รองลงมาได้แก่ การชี้เฉพาะด้วยการอ้างอิงเวลาร้อยละ ๕.๖๖ การชี้เฉพาะด้วยการอ้างอิงสิ่งของ ร้อยละ ๔.๕๘ การอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงเหตุการณ์ร้อยละ ๓.๗๗ และการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะที่พบน้อยที่สุดคือ การชี้เฉพาะโดยการอ้างอิงบุคคลร้อยละ ๒.๑๕

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าการชี้เฉพาะโดยการอ้างอิงสถานที่พบมากที่สุด อาจจะเป็นเนื่องมาจากสารคดีท่องเที่ยวเป็นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ผู้เขียนจึงใช้การชี้เฉพาะในการอ้างอิงสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวเขียนถึง เป็นการอธิบายและแนะนำผู้อ่าน เกี่ยวกับสถานที่ที่ผู้เขียนเดินทางผ่านไปในแต่ละแห่ง ให้ผู้อ่านทราบตลอดทั้งเรื่อง นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีวัตถุประสงค์ในการโน้มน้าวใจผู้อ่าน ให้เดินทางมายังสถานที่ดังกล่าวจึงต้องกล่าวถึงสถานที่เหล่านั้น โดยการชี้เฉพาะเพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านทราบว่ายังกล่าวถึงสถานที่เดิมอยู่

ส่วนการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะด้วยการอ้างอิงเวลาพบมากเป็นอันดับสอง อาจจะเป็นเนื่องมาจากมีลักษณะของการเล่าเป็นไปตามลำดับเวลา จึงต้องมีการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงเวลา ส่วนการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงบุคคลพบน้อยที่สุด อาจจะเป็นเนื่องจากผู้เขียนจะนิยมใช้คำบุรุษสรรพนาม ในการอ้างอิงบุคคล มากกว่าที่จะใช้การอ้างอิงโดยชี้เฉพาะถึงบุคคล

การอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงเวลา สิ่งของ และเหตุการณ์ พบว่าผู้เขียนอ้างอิงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในจำนวนใกล้เคียงกัน และพบน้อยกว่าการอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงสถานที่ อาจเป็นเพราะผู้เขียนมักจะใช้คำเชื่อมที่แสดงลำดับเวลา เล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไปตามลำดับมากกว่าที่จะใช้การอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะถึงเวลา

๔.๒ การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อม (Conjunction)

การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อม (Conjunction) คือ การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของประโยค หรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน ด้วยการใช้คำเชื่อมระหว่างหน่วยภาษา ๒ หน่วย โดยหน่วยภาษาอาจจะอยู่ในรูปของคำ วลี หรือประโยคก็ได้ จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อม สามารถแบ่งประเภทของคำเชื่อมออกเป็น ๘ ประเภทดังนี้ คือ

๔.๒.๑ คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา หรือ คำเชื่อมแสดงเวลา

คำเชื่อมแสดงเวลา คือ คำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์ของเวลานั้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประโยคหรือข้อความนั้น ๆ จากการศึกษาสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. สามารถแบ่งคำเชื่อมแสดงเวลา ได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) คำเชื่อมแสดงเวลาต่อเนื่องกัน ๒) คำเชื่อมแสดงเหตุการณ์ในเวลาเดียวกัน และ ๓) คำเชื่อมแสดงเวลาที่ขึ้นเกิดก่อน

๔.๒.๑.๑ คำเชื่อมแสดงเวลาต่อเนื่องกัน

เป็นการใช้คำเชื่อม แสดงความสัมพันธ์ของประโยคในการเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาก่อนหลังโดยประโยคที่ปรากฏนำมาก่อนแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ประโยคที่ตามมาจะแสดงเหตุการณ์ที่ตามมา คำเชื่อมในลักษณะนี้ที่พบในข้อมูลอาจจำแนกได้เป็น คำเชื่อมเดี่ยว ซึ่งเป็นคำเชื่อมที่ปรากฏคำเดียวโดด ๆ ได้แก่คำว่า เมื่อ, จึง, จน, แล้ว, และคำเชื่อมที่เป็นกลุ่มคำ ซึ่งเป็นคำเชื่อมที่ปรากฏกับคำเชื่อมด้วยตนเอง หรือปรากฏกับคำอื่นเป็นกลุ่มคำเชื่อม ได้แก่คำว่า ภายหลังจาก, หลังจาก, จากนั้น, เมื่อก่อน, แล้วในที่สุด, แล้วจึง, แล้วก็, จนเมื่อ, เสร็จแล้วก็, จนกระทั่งเมื่อ, กระทั่งถึง, สักพักก็, ไปจนกระทั่ง, จนมาถึง, และคำเชื่อมที่เป็นคำเชื่อมคู่ คือคำเชื่อมที่ปรากฏคู่กันโดยแยกไปอยู่ต้นประโยค หรือหลังหน่วยประธานของประโยคที่เชื่อม ได้แก่ เมื่อ...ก็, ก็...แล้ว, จนเมื่อ...จึง, จากนั้น...จึง, หลังจากนั้น...ก็, จนในที่สุด...ก็ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) ไม่ไกลกันเท่าไรนักเราต้องพากันมุดลอดช่องเล็ก ๆ แล้วลงบันไดไม่ไปสู่ถ้าสไบแพร

(เลย: ก.พ. ๔๒)

(๒) "ไปไหนครับ" เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของ ก.ผ.ผ. ถาม เมื่อรถหยุดที่ปั๊ม

ตรวจ

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

- (๓) เราใช้เวลาอยู่ที่สะพานแห่งนั้น จนแสงสุดท้ายของวันหมดไป
(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)
- (๔) ฉันกลับคล้ายคลึงคลาว่าเมื่อสองปีที่แล้ว เมื่อครั้งที่มาขึ้นเขาหลวงฉันเคยผ่าน
มาทางนี้
(เขาหลวง : ก.ย. ๔๑)
- (๕) ในปีที่ผ่านมา เราแทบจะไม่ได้ข่าวคราวการทำรังของนกเป็ดผีเลย จนกระทั่งเมื่อ
คุณพนมได้เดินทางไปหารังของเป็ดผี
(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)
- (๖) จนเมื่อไปถึงลำห้วยเดิมลำธารกว้าง ที่กระแสน้ำค่อนข้างแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา
พวกผู้หญิงก็ต้องอาศัยความแข็งแรงของผู้ชายช่วยเป็นหลักกลางน้ำให้
(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)
- (๗) คุณยายชรากำลังอาบน้ำอยู่กลางบ้าน เสร็จแล้วก็จัดแจงมานั้นหน้าเตา หยิบ
นกมาปิ้งอย่างคล่องแคล่ว
(เชียงใหม่ : ม.ค. ๔๒)
- (๘) ที่จริงแล้วฉันชอบดูการเปลี่ยนสภาวะมากกว่า จากวันสู่คืน จากคืนสู่วัน จาก
การเริ่มต้นสู่การจบ แล้วก็ย้อนกลับไปเริ่มใหม่
(เชียงใหม่ : ม.ค. ๔๒)
- (๙) หลายคนยอมกระโดดลงจากอาน กระทั่งถึงบริเวณที่เรียกกันว่าบันไดสามชั้น
(เชียงใหม่ : ม.ค. ๔๒)
- (๑๐) รถไต่เลียบเขาขึ้นขึ้นไป สักพักก็ลงมาวิ่งบนทางเรียบแม่น้ำเหมือนเดิม
(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)
- (๑๑) เมื่อฝนเริ่มซาเม็ดและปลิดทิ้งจากท้องฟ้าไปแล้ว เราก็เริ่มเปลี่ยนการเดินทาง
ไปเป็นเส้นทางรถยนต์
(นครพนม : มิ.ย. ๔๓)
- (๑๒) แต่แล้วท้องฟ้าก็พลันมืดครึ้มด้วยเมฆฝนภายในเวลาไม่นาน หลังจากนั้น ฝน
ก็เทกระหน่ำลงมาจนหยิบเสื่อกันฝนมาสวมแทบไม่ทัน
(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)
- (๑๓) จนเมื่อรองเท้าเดินป่าราคาแพงที่เคยใส่ประจำมากกว่า ๓ ปี หลุดเป็นชิ้น ๆ
เจ้ารองเท้าผ้าใบคู่นี้ จึงถูกนึกถึงและหยิบมาใส่อีกครั้ง
(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

(๑๔) เราจะท้อแท้กับหนทางข้างหน้าได้อย่างไร จนในที่สุด หนทางข้างหน้าขึ้นไปอีกครั้ง ก็พบป้ายบ้านห้วยปุดอยู่ข้างหน้า

(ดอยภูแว : พ.ย. ๕๒)

(๑๕) พื้นที่หมู่บ้านนี้แต่เดิมเป็นหญ้าคารกทึบ ผู้คนที่มาอยู่ก่อนคือชาวละว้า จากนั้น ชาวกะเหรี่ยง จึงเข้ามา

(เที่ยงดาว : ม.ค. ๕๒)

(๑๖) เราเดินเรียงแถวกันอยู่ในทางเดินเล็ก ๆ ขึ้นภูเขา เมื่อเข้าใกล้ชั้นน้ำตกเราได้ยินเสียงโครมครืน เมื่อห่างออกมา ก็ได้ยินเพียงเสียงกระซิบคลอเบา ๆ

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๕๒)

(๑๗) ห้าโมงเย็น หลังจาก ชนข้างของเข้าบ้านพัก ที่อยู่ไม่ไกลจากถ้ำมากนัก เราก็พากันเดินไปดูถ้ำธารลอดน้อย

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๕๒)

(๑๘) สักครู่ เราก็เริ่มรู้สึกว่ สิ่งที่กำลังเคลื่อนเข้ามานั้นมีพลังยิ่งใหญ่

(ทะเลสาบแม่ปิง: พ.ย. ๕๑)

(๑๙) พอลม ไล้มาจนทันและเริ่มจะโปรยสาย กระแสลมแรงที่เป็นตัวหอบฝน มา ก็กรรโชกมาตามหุบผา

(ทะเลสาบแม่ปิง :พ.ย.๕๑)

(๒๐) จากนั้น ชาวบ้านก็จะหยอดเหยื่อซึ่งก็คือปลาลังกระวาดลงในตุ่ม

(ทะเลสาบแม่ปิง:พ.ย.๕๑)

๔.๒.๑.๒ การใช้คำเชื่อมแสดงเหตุการณ์ในเวลาเดียวกัน

เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของประโยคที่แต่ละเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งปรากฏหน้าคำเชื่อมและปรากฏหลังคำเชื่อมเป็นเหตุการณ์ที่เกิดในเวลาเดียวกัน คำเชื่อมในลักษณะนี้พบในข้อมูลได้แก่ ขณะ, พลง , พลัน, พร้อมทั้ง, ขณะที่, พร้อมกับ , พร้อม ๆ กับ, ทันทีที่ , ขณะเดียวกัน , ขณะเดียวกัน, ในขณะที่, ทันใดนั้นเอง , นาทีเดียวกันนั้นเอง, ขณะ...ก็, ขณะที่...ก็, ในขณะที่...ก็, ทันใดนั้น...ก็

ตัวอย่าง

(๑) ผ่านหมู่บ้านชื่อแปลกอย่างวัดจองอ้ว และวัดลิเจีย ขณะ ฝนขาดเม็ดไป

(กาญจนบุรี :ก.ค.๕๒)

(๒) ตัวเลขบนหลักกิโลเมตรลดน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ ตัวเลขบนหน้าปัดรถคุณ
นับเพิ่มขึ้น

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๓) และหากขมวดเรื่องให้สั้นเข้า เราจะเห็นบางสิ่งกำลังเกิดขึ้นมาใหม่พร้อม ๆ
กับ อีกหลายชีวิตได้สาบสูญไปจากบึงน้ำ

(บึงโขงหลง: ต.ค. ๔๕)

(๔) ไซโบสึน้ำตาลเข้มทั้ง ๓ ฟองตั้งอยู่อย่างโดดเด่นเป็นสง่า ในขณะที่ ตัวพ่อก
นนั้นหลบออกไป ขณะเดียวกับที่ คุณพนมบังคับเรือพาพวกเราเข้ามาส่งในแดนที่

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)

(๕) ทันใดนั้นเอง ผมรู้สึกเย็นวาบไปทั้งตัว เมื่อรู้สึกถึงร่างยาว ๆ เย็น ๆ ลื่น ๆ ที่
เลื้อยพาดผ่านขึ้นมาบนเท้าของผม

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)

(๖) ในขณะที่ผมกำลังกดชัตเตอร์ คุณเซนก็เอื้อมมือมากันเอาไว้

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)

(๗) ผมกางขาตั้งกล้องบริเวณหัวเรือ พร้อมกับจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะทำ
งานได้สะดวก

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)

(๘) คุณนุสรออกมาด้อนรับอย่างดี พร้อมทั้ง เชื้อเชิญให้ไปดูผ้าบนเรือน

(ตามทางสู่ภูเขาก.พ. ๔๑)

(๙) ฝุ่นดินฟุ้งตลบ ขณะที่รถแล่นผ่านมาบนเส้นทางสายใหม่ที่ยังไม่ทันราดยาง

(วัดจันทร์: ม.ค. ๔๓)

(๑๐) ทันทีที่เรือแล่นผ่านอาคารของโรงแรมนครพนมริเวอร์วิวออกไปบริเวณ ชาย
ฝั่งของแม่น้ำโขงค่อย ๆ แปรสภาพของชายหาดเป็นแนวยาว

(นครพนม : มิ.ย. ๔๓)

(๑๑) ขณะที่ผมลอยตัวอยู่เพื่อเป็นการผ่อนคลายและปรับร่างกายก่อนขึ้นสู่วิวน้ำ
ผมก็เหลือบไปเห็นเจ้าปลาไหลมอเรย์ขนาดใหญ่

(อันดามัน : มี.ค. ๕๕)

๔.๒.๑.๓ การใช้คำเชื่อมแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน คือ การใช้คำ
เชื่อมแสดงความสัมพันธ์ของประโยค ในการแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน กับเหตุการณ์ที่ตามมา
ได้แก่คำว่า ก่อน, แต่ก่อน, ก่อนจะ, เมื่อก่อน, ก่อนหน้า, ก่อนที่จะ, ก่อนที่...ก็, แต่ก่อน...ต่อมา

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) เราขอเลี้ยงข้าวกลางวันตอบแทนน้ำใจของพิทักษ์ป่าทั้ง ๓ คน ก่อนจากกันพวกเขาบอกให้เรากลับมาอีกครั้ง

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

(๒) ก่อนหน้าที่จะมาทำงานในอุทยานฯ ถึง ๒๔ ปีนั้น ลุงจำลองเป็นชาวประมง

(สามร้อยยอด :ต.ค.๔๓)

(๓) ฉันทงหนามองดูหน้าผาสูงราว ๘๐ เมตร ของหนานอ้ายชวยในชั้นที่ ๔ ก่อนจะปีนขึ้นทางดินตั้งชั้น

(เขาหลวง: ก.ย. ๔๑)

(๔) ชาวบ้านแถวนั้นบอกว่า เมื่อก่อนเรียกสระมรกตไม่รู้เหมือนกันว่าใครเปลี่ยนชื่อใหม่

(ลำปาง : ก.ค. ๔๓)

(๕) ก่อนที่ทุกอย่างจะมีดกับข้าวก็เสร็จ กลิ่นแกงส้มใส่สะตอหอมฉุย

(เขาหลวง : ก.ย.๔๑)

(๖) แต่ก่อนปลาในทะเลสาบมีมาก ลำพังเพียงลงยอวางเบ็ด ก็พอกินพอขาย ต่อมาเริ่มรับซื้อ ปลาจาก ชาวแพทั่วไป และเลี้ยงปลากระชังสำหรับขายเอง

(กาญจนบุรี :ธ.ค.๔๔)

๔.๒.๒ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มเติม

เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพเพื่อแสดงข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลที่มีอยู่ของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในสารคดีท่องเที่ยว จากการศึกษา พบการใช้คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มข้อมูล ได้แก่ กับ, และ, หรือ, และก็ , รวมทั้ง, รวมถึง, ตลอดจน ประกอบกับ, นอกจากนี้, หรือไม่ก็, นอกจาก... แล้ว, นอกจาก...ยัง เป็นต้น

ตัวอย่าง

(๑) ตลาดตั้งอยู่ทางขวามือ ค่อนข้างใหญ่ และมีร้านขายของมากมาย

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๒) หลวงพ่ออุตตมะท่านไม่ให้เรียกว่าฝั่งมอญครับท่านให้เรียกฝั่งตะวันตกหรือฝั่งหลวงพ่อ

(กาญจนบุรี :ก.ค. ๔๒)

(๓) ตลาดทองผาภูมิมีบรรยากาศที่เหมือนกับว่าเป็นเมืองกลางป่านันทำให้ฉันรู้สึกได้

ปลื้มกับตลาดแห่งนี้อยู่มาก นอกจากนี้ที่นี้ยังได้ขึ้นชื่อว่ามีกุ้งแห้งอร่อย

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๕) หลวงรัตนเศรษฐีได้ทำการค้าและเหมืองแร่ ด้วยความอุตสาหะจนทำรายได้ให้
กับทางราชการในสมัยนั้นเป็นเงินมหาศาล รวมทั้งทำให้เมืองระนองเจริญรุ่งเรือง

(ระนอง : ก.ย. ๔๓)

(๕) ฉันรู้สึกอึ้งใจ และก็เริ่มรู้สึกว่าคุณนัทก็เริ่มอึ้งใจเช่นกัน

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๖) ผมสังเกตเห็นบางคนที่มีหัวไหล่ สักกลายเป็นรูปสามเหลี่ยม หรือไม่ก็เป็นตัวหนังสือ
สองสามคำ

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๗) เชื้อนครินทร์ครินทร์ เป็นเพื่อนเอนกประสงค์ที่เอื้อประโยชน์ในด้านการชลประทาน
ผลิตกระแสไฟฟ้า ตลอดจนช่วยลดอุทกภัยในลุ่มน้ำแม่กลองด้วย

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๘) นอกจากส่งเสริมด้านการทอผ้าแล้ว ศูนย์ยังมีเด็ก ๆ อยู่ในอุปการะถึง ๖๑ คน
โดยศูนย์จะดูแลทั้งที่พัก อาหาร ตลอดจนส่งเสียให้เรียน

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๔๓)

๔.๒.๓ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง

คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง เป็นคำเชื่อมที่ทำหน้าที่แสดงความ
สัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่ไม่ได้คล้อยตามไปในทิศทางเดียวกัน อาจแตกต่างกันหรือตรงข้ามกัน
คำเชื่อมที่แสดงความขัดแย้งที่พบในอนุสาร อ.ส.ท. ไม่ได้มุ่งที่จะแสดงความขัดแย้งโดยตรง หาก
แต่ใช้เพื่อแสดงรายละเอียดของสารคดีท่องเที่ยว จากการศึกษาพบการใช้คำเชื่อมแสดงความ
สัมพันธ์แบบขัดแย้ง ได้แก่ แม้, แต่, แม้ว่า, แม้แต่, ทว่า, ทั้งที่, แต่ถ้า, แต่เมื่อ, แต่ก็, แต่เพราะ,
หากแต่ถึงแม้ว่า, ถึงกระนั้นก็, แต่กระนั้นก็, แต่หากว่า, แต่อย่างไรก็ตาม, แต่อย่างไรก็ดี, กระนั้นก็
เถอะ, ในทางตรงกันข้าม, แต่...แล้ว, แม้...แต่, แม้...ก็, แม้ว่า...ก็, แม้จะ...ทว่า, แม้จะ...ก็, แต่
เมื่อ...ก็, แต่เมื่อ...กลับ, ทว่า...กลับ, แม้...แต่ก็, แต่... จึง, แต่แล้ว...ก็, แต่เพราะ...จึง, แม้ว่า...
แต่, ถึงแม้ว่า...แต่, แม้แต่...ก็, หากว่า...แต่, ถึงแม้...แต่, แต่ในที่สุด...ก็ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) ฉันชอบเรื่องตลกเป็นพิเศษ แม้แทบจะไม่มีความรู้หรือความสนใจเรื่องตลกมา
ก่อนเลย

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)

- (๒) ปริมาณน้ำในเขื่อนท่าทุ่งนาไม่มาก ทั้งที่เรารู้สึกว่าหน้าฝนปีนี้มาเร็วกว่าทุกปี
(บึงโขงหลง : ต.ค. ๕๕)
- (๓) ฝนซาไปแล้วสักพัก แต่ยังเห็นเป็นสายอยู่ไกล ๆ รุ่งกินน้ำทอดตัวยาวโค้ง
(กาญจนบุรี: ก.ค. ๕๒)
- (๔) ครึ่งชั่วโมงผ่านไปยังไม่มีใครปริปากบ่น แม้ว่าจะต้องตีบ้าง เขินบ้าง ผ่านเนินแล้วเนินเล่า
(ภูเก็ต :มี.ค. ๕๔)
- (๕) ราคาฝ้ายปีไหนดี ชาวเข่าก็ได้ราคาดี แต่ถ้าปีไหนแย่น้อยราคาก็จะตกมาที่ ๑๐ บาท นั้นนับว่าขาดทุนอย่างมาก
(ดอยภูแว: พ.ย. ๕๒)
- (๖) เราต้องเปลี่ยนเส้นทางไปข้ามบริเวณคลองเล็ก ๆ แทน ถึงกระนั้นก็ยังต้องลุยกระแสน้ำ เชี่ยวระดับเอว
(ราชบุรี : ต.ค. ๕๑)
- (๗) กระนั้นก็เถอะ หากเป็นเรื่องราวของความรักและการเดินทาง ไม่ว่าจะผ่านจะผ่านพันทมา ยาวนานหรือยุคสมัยใด ดูเหมือนว่าความหมายของมันไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก
(พะเยา: ก.พ. ๕๔)
- (๘) ในทางตรงกันข้าม นักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่างหากที่ช่วยรักษาลมหายใจของ ตลาดน้ำเอาไ้
(ราชบุรี : ต.ค. ๕๑)
- (๙) แต่กระนั้นก็ มีหลายสิ่งหลายอย่าง ที่ทุกคนควรจะให้ความสำคัญไม่ต่างกัน อย่างหนึ่งก็คือป่าไม้ที่นับวันจะลดน้อยลง
(ดอยภูแว : พ.ย. ๕๒)
- (๑๐) อากาศกำลังดีจนไม่อยากถอยกลับ แต่ในที่สุดถนนก็หมดลงแค่นั้น ที่บ้านไม้หลังสุดท้าย
(เขาหลวง: ก.ย. ๕๑)
- (๑๑) แม้จะช้าทว่า แต่ละกิโลเมตรผ่านไปอย่างมีค่า ด้วยวงรอบของล้อเสือภูเขา
(เขาหลวง : ก.ย. ๕๑)
- (๑๒) แต่สำหรับชาวบ้านห้วยปูนแล้ว ดวงดาวนับร้อยพันที่ส่องประกายสว่างสุกใส ในคืนฟ้าโปร่งดูจะเป็นภาพปรกติธรรมดาของพวกเขา จึงไม่มีใครออกมาเฝ้าตากลมหนาวเพื่อเฝ้ามองดาวเหมือนฉันสักคน

(คอบญว : พ.ย. ๔๒)

(๑๓) แม้จะเป็นเวลาบ่าย แต่ได้ต้นโพธิ์ใบดกหนา ผมก็สัมผัสได้กับความเย็นเยือกของอากาศในฤดูหนาว

(แพรว : ก.พ. ๔๔)

(๑๔) ฉันไม่ไหวเสียแล้ว แต่เมื่อมาถึงจุดหมายเข้าจริง ๆ กลับรู้สึกเป็นสุข

(เขาหลวง: ก.ย. ๔๑)

(๑๕) แต่เมื่อถนนหนทางตัดผ่านเข้าถึงเรือกสวนต่าง ๆ มากขึ้น ก็สัญจรไปมา มาสะดวกสบายขึ้น

(ราชบุรี : ต.ค. ๔๑)

(๑๖) ผมเองแม้เป็นคนที่เคยโตมากับวิถีชีวิตพื้นบ้านแบบไทย ๆ แต่ก็อดที่จะเกิดความรู้สึกประทับใจไม่ได้

(ราชบุรี : ต.ค. ๔๑)

(๑๗) อย่าว่าคนแปลกหน้าอย่างฉันเลย แม้แต่คนที่พบเจอกันทุกวันอย่างหัวหน้างานฯ เธอก็ยังอายุเวลาพูดด้วย

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๔๓)

(๑๘) แต่เพราะการเดินทางเร็ว ที่จำเป็นจะต้องอ้อมไปตามลำน้ำ และคွ้งต่าง ๆ จึงทำให้ต้องยาว ไกลร่วมกิโลเมตร

(นครพนม : มิ.ย. ๔๓)

(๑๙) ถึงแม้จะอยู่ลึกเข้าไปจากถนนใหญ่ ๑๐ กิโลเมตร แต่ถนนหนทางก็ลาดยางอย่างดีไปจนถึงที่

(ระนอง : ก.ย. ๔๓)

(๒๐) แม้จะช่วยกันยึดเชือกสุดแรง ก็สู้กระแสน้ำไว้ไม่อยู่ มันจึงพุ่งเข้าหาท่อส่งน้ำที่ทอดขวางอยู่

(แม่เงา : เม.ย. ๔๔)

(๒๑) รอบข้างเงียบสงัด แม้จะรู้สึกโดดเดี่ยว แต่เราก็ตัดสินใจเดินไปที่น้ำตกที่อยู่ห่างออกไปอีก ๖๐๐ เมตร กันสองคน

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

(๒๒) นอกจากพลัมก็ยังมีสาหลี่ พลับ และบ๊วย ปลูกอยู่ในพื้นที่ศูนย์ ทว่าพืชที่สำคัญและเป็นผลผลิตเด่นที่สุดของศูนย์ กลับเป็นแคร์รอต

(ตามทางสู่ภูเขา : ม.ค. ๔๑)

(๒๓) ถึงแม้ชาวเกาะยาวจะประกอบอาชีพประมง แต่เขาก็ไม่ได้ทำกันเป็น

ธุรกิจใหญ่โต

(เกาะยาว : เม.ย. ๕๑)

(๒๔) ด้วยกำลังของมากกว่า ๑๐๐ ตัว ที่ชุกชอนอยู่ในเครื่องยนต์ บนทางอันราบเรียบ ถึงแม้ว่าจะเป็นทางที่อ้อมและวกวนกว่าแต่มันก็คงเป็นการเดินทางที่ใช้เวลาน้อยและง่ายตายกว่าขบวนช้างของพระลอ

(พะเยา: ก.พ. ๕๔)

๔.๒.๔ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุ

เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุโดยเนื้อความที่ปรากฏหลังคำเชื่อมเป็นเหตุและเนื้อความที่ปรากฏก่อนคำเชื่อมเป็นผล จากการศึกษาพบการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุ คำว่า เพราะ, เพราะว่, ก็เพราะ, นั้นเพราะ, อาจเป็นเพราะ, ด้วยเหตุนี้, ด้วยเหตุที่, เพราะเมื่อ, ก็เพราะว่, เนื่องจาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) มีช่องให้เราหมดลอดเข้าไปได้เรื่อย ๆ แต่เราก็ไม่เข้าไป เพราะว่า เวลาของเราหมดเสียแล้ว

(เขานัน : มิ.ย. ๕๒)

(๒) น่าเป็นห่วงเรื่องปัญหาขยะและน้ำเสียจากการล้างภาชนะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำเสียที่ไหลลงทะเล เพราะ บริเวณเกาะไข่นอกลูกเล็ก ใกล้เคียง ๆ นั้นมีแนวปะการังแข็งที่งดงามสมบูรณ์...

(เกาะยาว : เม.ย. ๕๑)

(๓) วัดพระธาตุจอมปิง ถือว่าเป็นวัดที่วัดน้องกับวัดพระธาตุลำปางหลวง เพราะเมื่อ พระนางจามเทวีสร้างวัดพระธาตุลำปางหลวงเสร็จแล้วก็ได้มาสร้างวัดนี้ด้วย

(ลำปาง: ก.ค. ๕๓)

(๔) การเดินขึ้นน้ำตกอ้ายเขียวไม่เหนื่อยเหมือนที่คิด อาจเป็นเพราะ ชั้นที่อยู่ไม่ห่างจากกันมาก

(เขาลวง : ก.ย. ๕๑)

(๕) ที่ต้องเปิดแค่นี้ก่อน ก็เพราะว่า พื้นที่ส่วนที่เหลือยังไม่ได้สำรวจนะครับ

(เลย : ก.พ. ๕๒)

(๖)...ซึ่งบอกว่าที่เขาชอบสร้างสะพานนั้น ก็เพราะ เขาอยากเชื่อมโลกเข้าด้วยกัน

(เขาใหญ่ : ธ.ค. ๕๑)

(๗) เนื่องจาก ในการสู้รบกันระหว่างไทย และพม่าในอดีตเคยได้ใช้เส้นทางนี้

เชื่อมระหว่างกรุงศรีอยุธยากับกรุงหงสาวดีเพราะมีหลักฐานเป็นซากอาวุธ

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๘) ด้วยเหตุที่ แหล่งเติบโตในธรรมชาติ ของกล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์หลายแห่งถูกทำลายไปมาก รวมทั้งมีการลักลอบนำออกจากป่า ทำให้กล้วยไม้รองเท้านารีอินทนนท์ ที่หายากอยู่แล้วยิ่งหายากเข้าไปใหญ่ หากไม่มีการอนุรักษ์อย่างจริงจังสักวันคงสูญพันธุ์ ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถจึงทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการนี้ขึ้นมา

(ตามทางสู่ภูเขา : ม.ค. ๔๑)

๔.๒.๕ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเป็นผล

เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงผลโดยมีเนื้อความที่เป็นเหตุปรากฏหน้าคำเชื่อม และเนื้อความที่ปรากฏหลังคำเชื่อมเป็นผล จากการศึกษา พบการใช้คำเชื่อมแสดงผล ได้แก่ จน, จึง, ทำให้, จึงทำให้, จึงเป็นอันว่า, ดังนั้นจึง, จึงเป็นเหตุให้, เมื่อเป็นเช่นนั้นจึง ตัวอย่าง

(๑) ละอองน้ำจืดที่ชนตาและใบหน้าของเราจนเปียกสิ้นไปกับเม็ดเหงื่อ

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

(๒) ดังนั้นเมื่อสายลมเย็นเยียบพัดมาสู่เมืองแห่งขุนเขาภาคเหนือ จึงเป็นโอกาสดี สำหรับการเดินทางมาเยือน โครงการบ้านวัดจันทร์

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๔๓)

(๓) เราผ่านทางเข้าน้ำตกโต้งช่องถ่องและผ่านน้ำตกเกริงกระเวีย อุทยานแห่งชาติ เขาแหลม เพราะฝนตก จึงลงความเห็นว่า ควรจะแวะชากลับจะดีกว่า

(กาญจนบุรี: ก.ค. ๔๒)

(๔) ไม่ไกลจากที่ทำการอุทยานฯ นัก ไร่ข้าวโพดกินอาณาเขตกว้างสุดสายตา ทำให้ ภูเขาโล่งเตียนเหมือนมีบาดแผล

(ดอยภูนาง: ธ.ค. ๔๓)

(๕) นั่นเป็นเพราะเราให้ความสำคัญกับบางสิ่งบางอย่างต่างกัน ดังนั้นจึง ไม่แปลก หากสิ่งที่ฉันต้องการรักษาไว้ อาจจะไม่ใช่อะไรที่คนอื่นจะทะนุถนอมดูแล

(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

(๖) ด้วยการเดินทางเข้าถึงที่สะดวกสบาย จึงทำให้ ตลาดน้ำแห่งนี้คึกคัก

(ราชบุรี : ต.ค. ๔๑)

(๗) ปลายทางของวันนี้จะผ่านเขตของหมู่บ้านปกากะญออีกสองแห่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีข้ออ้างให้เราพักเหนื่อย

(เขียงดาว : ม.ค. ๕๒)

(๘) ได้มีการระบายน้ำจากเหนือเขื่อนลงมา จึงเป็นเหตุให้แม่น้ำโขงในปีนี้มีกระแส น้ำมากอย่างที่เห็น

(นครพนม : มิ.ย. ๕๓)

๕.๒.๖ คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย

เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมายจากการกระทำ ที่ปรากฏในประโยค นำมาก่อน จากการศึกษาการใช้คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมายในสารคดีท่องเที่ยว พบคำว่า เพื่อ , เพื่อที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) รุ่งกินน้ำทอดด้วยาวโค้ง คุณนันทหยุดรถ เพื่อถ่ายรูป

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๕๒)

(๒) พี่สงวนพาเลยไปตามเส้นทางตรวจการณ์ของอุทยานฯ เพื่อขึ้นไปชมวิวนจุดที่ เรียกว่าห้วยปี

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๕๒)

(๓) หัวหน้างานสวนป่าหลวงบ้านวัดจันทร์ หมั่นเดินวนเวียนไปดูแลคนงานซึ่งกำลัง ติดตั้งเครื่องทำน้ำอุ่นเครื่องแรกของที่นี่ให้เสร็จภายในเย็นนี้ เพื่อที่ พวกเราจะได้ ไม่ต้องทนอาบน้ำเย็นเฉียบ

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๕๓)

(๔) อย่างน้อยก็ทำให้ผมรู้ว่าต้องกลับไปออกกำลังกายให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้ไม่ต้อง หยุดพักหอบบ่อย ๆ เวลาไปปีนเขาในคราวหน้า

(เขานัน : มิ.ย. ๕๒)

๕.๒.๗ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบต่างตอนกัน เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความต่างตอนกัน ในการบรรยายและให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาพเหตุการณ์ที่ปรากฏในสถานที่ เดียวกัน เพื่อแสดงว่าข้อความที่ตามมาเป็นส่วนหรือเรื่องที่แยกออกจากข้อความที่ปรากฏนำมา ข้างหน้า จากการศึกษาพบคำเชื่อมแสดงความต่างตอนกันที่เป็นคำเชื่อมเดี่ยวได้แก่ คำว่า ส่วน , สำหรับ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) ฉันจึงเห็นเด็กชายชาวมอญนุ่งผ้าโล่งสีแดงกับเสื้อสีขาว ส่วนเด็กหญิงก็นุ่งผ้าถุงสีแดงใส่เสื้อสีขาวเช่นกัน

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๒) นกแก้วคู่หนึ่งบนต้นไม้ สองดูจะเห็นเจ้าตัวหนึ่งโยนลูกไม้ขึ้นกลางอากาศก่อนจะกลิ้งลงคอไปอย่างแม่นยำ ส่วนต้นไม้ริมถนนตรงหน้า นกตั้งล้อยังคงเกาะนิ่งไม่ไหวติง

(เขาใหญ่ : ธ.ค. ๔๑)

(๓) คุณนัทคงคุ้นทางเพราะเคยมาแล้ว ส่วนฉันเพิ่งมาเป็นครั้งแรก อะไร ๆ ก็ดูตื่นตาเสียหมด

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๔) บริเวณเกาะไข่นอกลูกเล็ก ๆ กันนั้นมีแนวปะการังแข็งที่งดงามสมบูรณ์ จัดเป็นจุดดำน้ำได้อย่างดีมาก แต่ถ้าน้ำเสียไหลลงทุกวัน ๆ อย่างนี้ มันคงถูกทำลายลงแน่ สำหรับคนกลัวงูอย่างเธอฉันขอเตือนไว้ก่อนว่า ถ้าคิดจะไปที่เกาะไข่นอกก็อย่าหนีแดดเปรี้ยงเข้าไปอยู่ใต้โพรงหินเขียว เพราะที่นั่นมีงูทะเลขึ้นมานอนซี้เกียจอยู่มาก

(เกาะยาว : เม.ย. ๔๑)

๔.๒.๘ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข

คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข คือ คำเชื่อมที่แสดงความสัมพันธ์ที่แสดงเงื่อนไขระหว่างรูปภาษาที่นำมาก่อน กับรูปภาษาที่ตามมา โดยรูปภาษาหนึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อรูปภาษาหนึ่งได้เกิดขึ้นแล้ว ได้แก่ หาก, ก็ต่อเมื่อ, ถ้า...ก็, หาก...ก็, ถ้าหาก...ก็ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(๑) ครั้งหน้าหากมาที่นี่ ฉันคงไม่รู้สึกว่างโหวง

(กาญจนบุรี : ก.ค. ๔๒)

(๒) หากเป็นช่วงที่ลื่นจี้แก่จัดได้ที่ ส่วนลื่นจี้ทั้งสวนจะเต็มไปด้วยต้นลื่นจี้ที่มีสีแดงสวยมาก โดยเฉพาะต้นที่ออกลูกดก

(นครปฐม : พ.ค. ๔๕)

(๓) ช่วงน้ำลงเช่นนี้ปลาตีนตัวโต ๆ มีให้เห็นมากมาย และจะเคลื่อนไหวก็ต่อเมื่อเรือเข้าใกล้บางตัวรีบคลานเข้าไปหลบในรูบางตัวก็ว่ายน้ำลอยคอหนีไป

(สามร้อยยอด : ต.ค. ๔๓)

- (๔) ถ้าหากจะเข้ามาชมยวณนกระแสนี้ ก็ควรจะเดินทางมาในช่วงเดือนกุมภาพันธ์
(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๔๒)
- (๕) ถ้าเดินดูม ๆ ไม่ระวังให้ดี ก็อาจได้ผลเป็นที่ระลึกบนใบหน้าเหมือนกัน
(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)
- (๖) หากไม่นั่งรถไปแม่กลอง ตลาดนัดก็ดูเหมือนจะเป็นแหล่งซื้อกับข้าวอย่างดี
สำหรับชาวปลายโพงพาง

(สมุทรสงคราม: ก.ย. ๕๕)

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔

จำนวนและค่าร้อยละของการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมแต่ละประเภท

คำเชื่อมแต่ละประเภท	จำนวน	ร้อยละ
คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา	๑๓๙๐	๓๓.๒๐
คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มข้อมูล	๑๒๙๗	๓๐.๙๘
คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้งกัน	๖๒๖	๑๕.๙๕
คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุ	๔๐๗	๙.๗๒
คำเชื่อมแสดง ความสัมพันธ์แบบเป็นผล	๒๗๒	๖.๕๐
คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย	๑๓๔	๓.๒๐
คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบต่างต่อนกัน	๓๘	๐.๙๐
คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข	๒๒	๐.๕๒
รวม	๔๑๘๖	๑๐๐

จากตารางที่ ๔ แสดงให้เห็นว่าในสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยศึกษา มีคำเชื่อมที่พบมากที่สุดคือ คำเชื่อมแสดงลำดับเวลาคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒๐ รองลงมาคือ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มข้อมูล คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๘ ส่วนคำเชื่อมที่พบน้อยที่สุดคือ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไขคิดเป็นร้อยละ ๐.๕๒ จากผลการศึกษาคือ คำเชื่อมที่ใช้แสดงลำดับเวลาเป็นรูปภาพที่ใช้มากที่สุด เนื่องจากสารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะของเรื่องเล่าที่มีการเขียนเล่าเหตุการณ์ไปตามลำดับของเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ดังนั้นคำเชื่อมที่ใช้ส่วนใหญ่จึงเป็นคำเชื่อมแสดงลำดับเวลาดังกล่าว เพื่อแสดงความต่อเนื่องของเรื่องราวที่ผู้เขียนเขียนเล่า

ส่วนคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มข้อมูล พบมากเป็นอันดับสอง อาจจะเนื่องมาจากสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะแนะนำและชักชวนผู้อ่าน ให้เดินทางมาท่องเที่ยว ด้วยการให้รายละเอียดและแสดงข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมในเรื่องโดยตลอด รายละเอียดดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับสถานที่ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง ตลอดจนมีการสอดแทรกความคิดหรือข้อเท็จจริงของผู้เขียนลงไปด้วย จึงปรากฏการใช้คำเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูล ดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๓๐.๙๘ ซึ่งใกล้เคียงกับคำเชื่อมแสดงลำดับเวลา

๔.๓ การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ (Lexical cohesion)

การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ (Lexical cohesion) เป็นการแสดงการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างประโยค หรือข้อความที่นำมาก่อน กับประโยคหรือข้อความที่ตามมา แบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ

๔.๓.๑ การใช้คำสัมพันธ์กัน (Collocation)

การใช้คำสัมพันธ์กัน Collocation เป็นการใช้คำที่มีความหมายสัมพันธ์กันอย่างใดอย่างหนึ่งโดยความหมายที่สัมพันธ์กันนี้ต้องปรากฏอยู่ในบริบทหรือข้อความเดียวกัน

ตัวอย่าง

คืนนี้ฟ้าเป็นสีน้ำเงินกระจ่าง หมู่ดาวนั้นเลื่อนหายไปใต้แสงนวลของพระจันทร์แรม ๑ ค่ำ แม้จะเหนื่อยหนักมาทั้งวัน แต่ไม่มีใคร่วงนอนเลยสักนิด พวกกันนั่งตาสไลล้อมวงกองรอบไฟ บ้างก็เหม่อมองสายน้ำที่ระยิบระยับในแสงจันทร์

(แม่เงา: เม.ย. ๔๔)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กันได้แก่คำว่า ฟ้า หมู่ดาว พระจันทร์ แสงจันทร์ ซึ่งแสดงถึง บรรยากาศของเวลาในตอนกลางคืน

ตัวอย่าง

ตลอดสองข้างทางจากอัมพวามายังดำเนินสะดวกนั้น สองฝั่งถนนยังคงเป็นสวนผลไม้ร่มรื่น และมีเตาตาลหรือเตาเคี้ยวน้ำตาล ที่ได้จากมะพร้าวริมทางอยู่เป็นระยะ นักท่องเที่ยวสามารถจะแวะไปชมการเคี้ยวน้ำตาลจากน้ำตาลสดที่ปาด และรองลงมาจากยอดมะพร้าวได้

(ราชบุรี : ต.ค. ๔๑)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กันได้แก่คำว่า เตาทาล เตาคี๋ยวน้ำตาล การเคี้ยวน้ำตาล น้ำตาลสด และมะพร้าว คำศัพท์เหล่านี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว

ตัวอย่าง

ยิ่งล่องใต้ลงมาข้างทางยิ่งเงียบสงบ มีเพียงผืนน้ำ แผ่นดิน และผืนป่าสองข้างทาง นาน ๆ จะมีเรือชาวบ้านแล่นสวนทางมา หลายช่วงเป็นผาหินปูนที่มีหินงอกหินย้อย เป็นเว้าเว้างดงาม แปลกตายิ่ง

(แม่ปิง : พ.ย. ๔๑)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กันได้แก่คำว่า ผืนน้ำ แผ่นผา ผืนป่า ผาหิน ปูน หินงอกหินย้อย เป็นชุดของคำที่สัมพันธ์กันเกี่ยวกับธรรมชาติ

ตัวอย่าง

บนพื้นที่ประมาณ ๑๐๐ ไร่ รอบ ๆ นี้คือที่อยู่อาศัยของปกาเกอญอผู้นับถือศาสนาคริสต์จำนวน ๑๙๙ คน ที่นี้อยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนราว ๓๐ กิโลเมตร มีไฟฟ้า มีถนน ค่อนข้างดี มีน้ำประปาภูเขา ที่ไหลผ่านท่อพีวีซีกระจายสู่บ้านแต่ละหลัง มีโรงเรียน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนปีละไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ คน

(วัดจันทร์:ม.ค. ๔๓)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กันได้แก่คำว่า ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา โรงเรียน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นชุดของคำที่มีความสัมพันธ์กันเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน

ตัวอย่าง

ปัตตานีอุดมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต เรื่อยไปจนกระทั่งป่าเขาลำเนาไพร หาดทรายชายทะเลอีกด้วย

(ปัตตานี : ก.ย. ๔๔)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กันได้แก่คำว่า ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ป่าเขาลำเนาไพร และหาดทรายชายทะเล ตามลำดับ

ตัวอย่าง

เราเดินเลียบไหล่เขาซึ่งด้านหนึ่งคือนาข้าวเขียวขจี รวงข้าวสุกปลั่งส่งกลิ่นหอมเย็นชื่นใจคล้ายกลิ่นใบเตย โดยเฉพาะเมื่อข้ามประตูเขตหมู่บ้านออกไปสู่ไร่ข้าว กว้างใหญ่บนลาดเนินเขาเราต้องเดินผ่านเข้าไปกลางไร่ข้าว ตามเส้นทางคดโค้งที่ถูกต้นข้าวเขียวสดบดบังจนแทบมองไม่เห็นทาง ข้าวใหม่ส่งกลิ่นกรุ่นตลอดทาง เห็นยอดข้าวไหว ๆ เมื่อคนข้างหน้าเดินผ่านไป

(ดอยภูแว : พ.ย. ๔๒)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำสัมพันธ์กัน ได้แก่คำว่า นาข้าว รวงข้าว ไร่ข้าว ต้นข้าว ข้าวใหม่ ยอดข้าว ซึ่งเป็นคำที่สัมพันธ์กันเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม เกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าว ของคนบนดอย

๔.๓.๒ การกล่าวซ้ำ (Reiteration)

เป็นการแสดงความสัมพันธ์กันทางความหมายของคำศัพท์โดยการนำคำศัพท์ที่กล่าวถึงไปแล้วมากล่าวซ้ำอีกครั้งเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยังคงกล่าวถึงเรื่องเดิมอยู่

ตัวอย่าง

เราเริ่มออกเดินทางด้วยความคึกคัก เพราะร่างกายยังฟิตในช่วงแรกและ เรือแคนู ของ Mad River ที่ทางคุณธานีทรนำมาใช้นั้นก็เป็น เรือแคนู ต้นตำรับผลิตจากโรงงานใน อเมริกา เป็นตระกูลเรือที่ทั่วโลกยอมรับด้วยเป็นผู้ผลิต เรือแคนู เก่าแก่ของ อเมริกา และยังเป็นผู้ผลิตเรือที่ อเมริกา ใช้ในการแข่งขัน และได้แชมป์โอลิมปิกมาหลายสมัย

(แม่ปิง: พ.ย. ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า มีการเชื่อมโยงทางคำศัพท์ด้วยการซ้ำคำเดิมได้แก่ คำว่า "เรือแคนู" และ "อเมริกา"

ตัวอย่าง

ผมนึกถึงภาพ ตลาดน้ำ ทั้งสองแล้ว ยังนั่งภาควิไมใจ ตลาดน้ำ ดำเนินสะดวกของเรา ช่างเป็น ตลาดน้ำ ที่ลงตัวทั้งกับชาวบ้านเอง และนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปสัมผัส คงจะไม่มี ตลาดน้ำ แห่งใดในโลกที่จะลงตัวอย่างนี้อีกแล้ว

(ราชบุรี: ต.ค. ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า มีการเชื่อมโยงทางคำศัพท์ด้วยการซ้ำคำเดิมได้แก่ คำว่า "ตลาดน้ำ"

๔.๓.๓ การใช้คำจ่ากลุ่ม - ลูกกลุ่ม (Hyponymy and Co-hyponymy)

คำจ่ากลุ่มหมายถึง รูปภาพที่มีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นหน่วยใหญ่ของหน่วยย่อยเดียวกัน ส่วนคำลูกกลุ่ม คือรูปภาพที่มีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นส่วนย่อยของหน่วยใหญ่นั้น ซึ่งมีความหมายสัมพันธ์กันจัดรวมอยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันได้

ตัวอย่าง

"เมื่อก่อนป่าแถบนี้เป็นดงยาทั้งนั้นแหละครับ ชาวบ้านจะเข้ามาหาสมุนไพรกันยามเจ็บไข้ได้ป่วย หลายชนิดเมื่อก่อนเคยมีเยอะแยะ แต่เดี๋ยวนี้ไม่รู้หายไปไหน" พิทักษ์ป่าที่มาด้วยกันเริ่มเล่า " พวกชะค่าน ติงูว่า ยังเย็น รากไก่อ้ สมุนไพรดี ๆ ทั้งนั้นที่ผมไม่เคยเห็นอีกเลย"

(ดอยภูนาง : ธ.ค. ๔๓)

จากตัวอย่างพบว่า มีการใช้คำจากกลุ่มได้แก่คำว่า “สมุนไพรมะขาม” ซึ่งมีคำลูกกลุ่มคือ ชะค่าน
ตั้งว่า อังเย็น และรากไก่แจ้

ตัวอย่าง

ที่เห็นจะเป็นสีสันก็คงไม่มีใครเกินเรื่องขนมหวาน มีทั้งขนมชั้น
เปียกปูน เม็ดยก ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง และอีกมากมาย
(ราชบุรี : ต.ค. ๕๑)

จากตัวอย่างพบว่ามีการใช้คำจากกลุ่มได้แก่คำว่า “ขนมหวาน” คำลูกกลุ่มได้แก่คำว่า
ขนมชั้น เปียกปูน เม็ดยก ทองหยิบ ทองหยอด และฝอยทอง

ตัวอย่าง

ภาพจิตรกรรมฝาผนังผนังวัดคงคารามนี้ เป็นภาพพุทธประวัติ
และเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา ผนังด้านหน้าพระอุโบสถเขียนเป็นพระพุทธรูป
เจ้าปางผจญมาร ด้านหลังพระประธานเป็นภาพจักรวาลตามคติไตรภูมิ ด้าน
ข้างทั้งสองเป็นภาพพระชาติต่าง ๆ
(ราชบุรี : ต.ค. ๕๑)

จากตัวอย่างพบว่ามีการใช้คำจากกลุ่มได้แก่คำว่า “ภาพจิตรกรรมฝาผนัง” โดยมีคำลูก
กลุ่มได้แก่คำว่าภาพพุทธประวัติ ภาพจักรวาล และภาพพระชาติ

ตัวอย่าง

ด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ในหุบเขา มีอากาศเย็นสบายตลอดปี และร่มรื่น
ด้วยพรรณไม้ โดยเฉพาะป่าสน จึงเหมาะอย่างยิ่งกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ไม่ว่าจะเป็นการขี่จักรยาน การพายเรือแคนู การดูนก หรือ การเดินเที่ยวชม
หมู่บ้านวัดจันทร์ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวกระเหรี่ยง
(วัดจันทร์ : ก.พ. ๕๕)

จากตัวอย่างมีการใช้คำจากกลุ่ม ได้แก่คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีคำลูก
กลุ่มได้แก่ การขี่จักรยาน การพายเรือแคนู การดูนก และ การเดินเที่ยวชมหมู่บ้านวัดจันทร์
ตามลำดับ

ตัวอย่าง

พวกเราจึงได้มีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศของ ตลาดนัดเมืองปัตตานี
เป็นครั้งแรกโดยบังเอิญ สินค้าที่เห็นส่วนใหญ่จะเป็นอาหารการกิน ผลหมากรากไม้
เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และอื่น ๆ อีกมาก

มายครีป

(ปัตตานี : ก.ย. ๔๔)

จากตัวอย่างมีการใช้คำจากกลุ่มได้แก่คำว่า "สินค้า" โดยมีคำลูกกลุ่มได้แก่คำว่า อาหาร การกิน ผลหมากรากไม้ และเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน

๔.๓.๔ การใช้คำตรงกันข้าม (Antonymy)

การใช้คำตรงกันข้าม หรือคำแย้งความหมาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคำที่มีความหมายตรงข้ามซึ่งกันและกัน ซึ่งคำดังกล่าวจะมีความหมายแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ผู้เขียนจะใช้คำแย้งความหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเกี่ยวกับความแตกต่างของสิ่ง ๒ สิ่งได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาพบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกันดังนี้

ตัวอย่าง

บนก้อนหินขึ้น ๆ มีใบรูปหัวใจเบี้ยวของต้นนิโกเนีย ขึ้นอย่างน่าเอ็นดูอยู่
อยู่เป็นระยะ มอสเขียวหม่นคลุม ความกระด้างของก้อนหินลงอย่างนุ่มนวล

(เขาหลวง : ก.ย. ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามได้แก่คำว่า "กระด้าง" และ "นุ่มนวล"

ตัวอย่าง

ไม่ว่าเขาคนนั้นจะขี้จักรยานคันเก่าหรือใหม่ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าชุด
ใดก็ตามแต่ ผ่านเส้นทางไกลไกลไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ...

(เชียงดาว : ม.ค. ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามได้แก่คำว่า "เก่า" – "ใหม่" ,
"ไกล" – "ใกล้" ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

ตัวอย่าง

แล้วคำตอบที่ได้จากการเดินทาง และสังเกตความเป็นไปของเมือง
เล็ก ๆ ที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งก็คือ ทุกแห่งมีการเปลี่ยนแปลง
ทั้งนั้น ต่างกันเพียงว่า มากหรือน้อย ช้าหรือเร็ว ทำให้คนที่กลับมาเยือน
ชื่นใจหรือสลัดใจเท่านั้นเอง

(วัดจันทร์ : ม.ค. ๔๓)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำแย้งความหมาย ได้แก่คำว่า “มาก”-“น้อย”, “ช้า”-“เร็ว”, “ชื่นใจ” – “สลดใจ” ตามลำดับ

ตัวอย่าง

ความทุกข์กันดารของธรรมชาติ ที่ประกอบรวมกันเข้าเป็นความ
อุดมสมบูรณ์ที่ไม่หมดสิ้นไปโดยง่าย พร้อมทั้งจะหยิบยื่นความร่ำรวย และ
ความล้มละลายแก่พ่อค้า และนายเหมืองได้เพียงชั่วข้ามวัน

(กาญจนบุรี : ธ.ค. ๔๔)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำแย้งความหมายได้แก่คำว่า “ความร่ำรวย” – “ความล้ม
ละลาย” ซึ่งเป็นคำที่แย้งความหมายกัน หรือมีความหมายตรงกันข้าม เพื่อให้ผู้เขียนเห็นความ
แตกต่างในสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึง

๔.๓.๕ การใช้คำพ้องความหมาย (Synonymy)

คำพ้องความหมายคือ คำที่มีรูปร่างต่างกัน มีความหมายคล้ายคลึงกัน
แต่ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อความหมายเหมือนกันทุกอย่าง ผู้เขียนจะใช้คำพ้องความหมายเมื่อต้องการ
หลีกคำ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำซ้อนกัน

ตัวอย่าง

ชุมชนเรือนแพฝั่งตรงข้าม ที่แปลกก็คือ มิโรงเรียนเรือนแพแห่งแรก
และแห่งเดียวตั้งอยู่ที่นี้ ซึ่งเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนบ้านก้อจัดสรร ซึ่งทาง
โรงเรียนเห็นใจเด็ก ๆ ลูกหลานชาวแพจึงจัดโรงเรียนสาขาเป็นโรงเรียนลอยน้ำให้

(แม่ปิง : พ.ย. ๔๑)

จากตัวอย่างเห็นว่า มีการใช้คำพ้องความหมาย ได้แก่คำว่า “โรงเรียนเรือนแพ” และ
”โรงเรียนลอยน้ำ” ซึ่งหมายถึง โรงเรียนที่สร้างให้ลอยอยู่ในน้ำเช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง

นี่เป็นทริปปิ้งสำรวจก่อนที่จะกำหนดเป็นโปรแกรมเดินป่า ล่องแม่น้ำแม่
เงา ซึ่งน่าจะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ขึ้นชื่อ อีกเส้นทางหนึ่งของจังหวัด
ตาก เป็นทางเลียบบนเส้นทางมุงขึ้นเหนือ แต่ปัญหาก็คือขณะนี้ไม่มีใครเห็น
ภาพอันแจ่มชัด ของเส้นทางที่ตัดข้ามถนนธงชัยไปยังลำน้ำ ที่ถูกกล่าวขานว่า
งดงามที่สุดแห่งพายัพ

(แม่เงา : เม.ย. ๔๔)

จากตัวอย่างเห็นว่ามีการใช้คำพ้องความหมายได้แก่คำว่า “เหนือ” และ “พายัพ”

ตัวอย่าง

ในทางตรงกันข้ามนักท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่างหากที่ช่วยรักษาลมหายใจของตลาดน้ำเอาไว้ ชาวบ้าน ชาวสวน เพียงแต่เปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเอง มาเป็นการขายให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนแทน
(ราชบุรี : ต.ค. ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้น “นักท่องเที่ยว” และ “ผู้มาเยือน” เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือ หมายถึงผู้ที่เดินทางมาตลาดน้ำ

๔.๓.๖ การใช้คำที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยใหญ่ (Meronymy)

เป็นการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนประกอบย่อยดังกล่าวเมื่อนำมากล่าวถึงก็จะรวมกันเป็นหน่วยใหญ่

ตัวอย่าง

สำหรับอุปกรณ์กล้องในกระเป๋าคอมพิวเตอร์ ผมเลือกใช้เลนส์เทเลโฟโตทางยาว ๔๐๐ มิลลิเมตรเป็นเลนส์ตัวหลักพร้อมกับ Teleconverter 2x และ 1.4x และเลนส์ซูมเทเลโฟโต ๘๐-๒๐๐ มิลลิเมตร เป็นเลนส์ตัวสำรอง พร้อมกับ Body กล้อง ๒ ตัว ที่ใส่ฟิล์มไว้ต่างความไวแสง

(บึงบอระเพ็ด : ต.ค. ๕๓)

จากตัวอย่าง มีการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบที่เป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ของหน่วยใหญ่ในที่นี้คือ กล้องถ่ายรูป

ตัวอย่าง

ศาลาเก้าห้องเป็นศาลาไม้สักทรงไทยขนาดใหญ่ มีเสาเรียงราย
บานหน้าต่างศาลาสลักเสลาลวดลายงดงามยิ่ง

(ลำปาง : ก.ค. ๕๓)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบของ “ศาลาเก้าห้อง” ซึ่งได้แก่ เสาและบานหน้าต่าง

ตารางที่ ๕
จำนวนและคำร้อยละของการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์

การใช้คำศัพท์แต่ละประเภท	จำนวน	ร้อยละ
การใช้คำสัมผัสกัน	๒๑๕	๔๓.๔๓
การกล่าวซ้ำหรือซ้ำคำเดิม	๑๓๖	๒๗.๔๒
การใช้คำจากกลุ่ม คำลูกกลุ่ม	๙๒	๑๘.๕๙
การใช้คำตรงกันข้าม	๓๒	๖.๔๖
การใช้คำพ้องความหมาย	๑๒	๒.๔๒
การใช้คำที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยใหญ่	๘	๑.๖๒
รวม	๔๙๕	๑๐๐

จากตารางที่ ๕ แสดงให้เห็นว่า การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ในสารคดีท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยศึกษา มีการใช้คำสัมผัสกันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔๓ รองลงมาคือ การกล่าวซ้ำ หรือการซ้ำคำเดิม คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๒ และการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยใหญ่น้อยที่สุดคือ ร้อยละ ๑.๖๒

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ลักษณะการใช้คำที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวที่ศึกษานี้ ส่วนใหญ่เป็นคำที่ใช้ในการบรรยายให้เห็นถึงภาพความงดงามของสถานที่ และผู้คน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ผู้เขียนสัมผัสได้ การใช้คำศัพท์จึงมักอยู่ในรูปของการใช้คำที่สัมผัสกันเพื่อให้ผู้อ่านสามารถที่จะเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ที่ผู้เขียนต้องการเสนอและเป็นการสร้างความเข้าใจความประทับใจต่อผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความต้องการที่จะเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

การเชื่อมโยงความโดยการซ้ำคำศัพท์พบมากเป็นอันดับสอง อาจเป็นเพราะผู้เขียนไม่สามารถที่จะหาคำอื่นมาใช้แทนคำศัพท์นั้น ๆ ได้จึงต้องใช้คำศัพท์นั้นซ้ำ ๆ กัน เช่น คำที่ทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ หรือคำบางคำที่มีความหมายเฉพาะไม่สามารถใช้คำอื่นแทนได้ เช่นคำว่า “ตลาดน้ำ”

การเชื่อมโยงความโดยใช้คำลูกกลุ่มและคำจากกลุ่มพบมากเป็นอันดับสามอาจเป็นเพราะผู้เขียนต้องการให้สิ่งที่ผู้เขียนกล่าวถึงมีความชัดเจนขึ้น จึงมีการให้รายละเอียดปลีกย่อยกับผู้อ่าน

การเชื่อมความโดยใช้คำศัพท์ที่เป็นคำตรงกันข้ามพบมากเป็นอันดับสี่ อาจจะเป็นเนื่องมาจากผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่ขัดแย้งกันระหว่างสิ่งที่มีความตรงกันข้ามกันซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

การเชื่อมโยงความโดยใช้คำพ้องความหมายพบมากเป็นอันดับห้า อาจจะเป็นเนื่องมาจากผู้เขียนได้กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปแล้ว และไม่ต้องการที่จะกล่าวถึงสิ่งนั้นซ้ำอีก จึงใช้กลวิธีการหลากคำ โดยใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน

ส่วนการเชื่อมโยงความโดยการใช้อำนาจที่เป็นส่วนประกอบย่อยของหน่วยใหญ่จะพบในกรณีที่ผู้เขียนกล่าวถึงสิ่ง ๆ หนึ่ง แล้วต้องการที่จะอธิบายถึงรายละเอียดปลีกย่อยของสิ่งเหล่านั้น

จากการศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในสารคดีท่องเที่ยวของอนุสาร อ.ส.ท. ทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงผู้เขียนได้ให้กลไกทางภาษาเชื่อมโยงเนื้อหาในส่วนต่าง ๆ ซึ่งจะทำการเชื่อมโยงความในแต่ละเรื่องมีความเป็นเอกภาพ มีเนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน สำหรับการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึงนั้นผู้วิจัยพบว่า มีการเชื่อมโยงความโดยใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ มากที่สุด เพราะผู้เขียนจะใช้คำสรรพนามบุรุษที่ ๑ ในการอ้างถึงตนเองเล่าเรื่องราวไปตั้งแต่ต้นจนจบ การเชื่อมโยงความโดยการใช้อำนาจเชื่อม พบการใช้อำนาจเชื่อมแสดงลำดับเวลามากที่สุด เนื่องจากสารคดีท่องเที่ยว เป็นปริศนาเรื่องเล่าที่เล่าเรื่องไปตามลำดับเวลา นอกจากนี้ในการเล่าเรื่องนั้น ในเนื้อหาจะมีการให้คำอธิบาย และการสอดแทรกความคิดเห็นตลอด จึงปรากฏใช้อำนาจเชื่อมแสดงการเพิ่มข้อมูลมากเป็นอันดับสอง การเชื่อมโยงความประเภทสุดท้ายที่ผู้วิจัยศึกษา คือ การเชื่อมโยงความโดยใช้คำศัพท์ ผู้วิจัยพบมีการใช้คำสัมพันธ์กันมากที่สุด และคำที่สัมพันธ์กันนี้มักจะเป็นชุดของคำที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ หรือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เนื่องจากสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. ส่วนใหญ่จะนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวในชนบท ซึ่งมีวิถีชีวิตของผู้คนที่น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย